

بخش اول

کلیاتی دربارهٔ موضوعات

هدیه‌های آسمان

پایه دوم ابتدایی

بخش خداشناسی

هدف غایی تعلیم و تربیت، رشد معنوی کودکان (ایمان و عمل صالح) است. رشد معنوی، فراگیری ارزش‌ها و رویکردی اندیشمندانه به زندگی است که زندگی را از تولد تا مرگ دارای معنا و مفهوم می‌سازد و رشد معنوی در یک کلام یادگیری برخورداری از ایمان است.

آموزش درباره خدا و سایر مفاهیم دینی با دیگر اموری که بین معلم و شاگرد روی می‌دهد تفاوت آشکاری دارد. این آموزش برخورداری از زندگی همراه با معنا، امید و تعهدات فطری است و نیازی به اثبات ندارد، اما حتی در کودکی نباید از تقویت زیر بنای اعتقادی غافل ماند. بنابراین در خصوص این آموزش باید به نکات زیر توجه داشت.

۱- از آنجا که تصور کودک از خدا آمیخته‌ای از تجسم و تخیل است و نمی‌تواند خداوند تصویری کاملاً غیر مادی داشته باشد، نباید در صدد تلقین مفهوم غیر مادی بودن خدا به او باشیم چون این تصورات موجب برقراری ارتباط او با خدا می‌شود.

۲- به جای صحه نگذاشتن بر روی تصورات ذهنی کودک از خدا (همانند انسان دارای دست و پا بودن، یا دارای رفتارها و احساسات انسانی بودن) بهتر است بیشتر درباره مهربان و دوست داشتنی بودن خدا و مخلوقات او گفت‌وگو کرد.

۳- در این سنین برای آشنایی کودک با خدا باید از طریق نعمت‌های او وارد شد.

۴- با در نظر گرفتن اهداف این بخش در کتاب متناسب با محتوای دروس، کودک را با صفات خداوند از قبیل مهربانی، بخشنده بودن و... آشنا نمود.

۵- دروس این بخش به گونه‌ای در کتاب قرار گرفته‌اند که جهت رسیدن به اهداف آن لازم است به ترتیب تدریس شوند.

۶- در آموزش مفهوم خداشناسی استفاده از روش‌های غیر مستقیم و بیان مطالب از زبان فرد دیگری یا بدون اشاره به مقصود اصلی جذابیت آموزش را برای دانش‌آموزان بیش‌تر می‌نماید.

۷- با بیان دعا‌های مناسب در قالب‌های جذاب در حد کودک موجب ایجاد علاقه و تقویت احساس محبت به خدا در کودک شویم.

□ درباره بخش خداشناسی کتاب هدیه‌های آسمان (پایه دوم): این بخش در پایه دوم برای دستیابی دانش‌آموزان به

اهداف زیر تدوین شده است:

۱- آشنایی با مهربانی خدا از طریق نعمت‌های او

۲- ایجاد احساس علاقه و محبت به خداوند

۳- تشکر و سپاس‌گزاری از خدا

۴- آشنایی با دعا به عنوان راه گفت‌وگو با خدا

بنابراین دانش‌آموز پایه دوم ابتدایی به نمونه‌هایی از مهربانی و محبت در زندگی روزمره و محیط پیرامون خود توجه نموده و همه این نعمت‌ها را از جانب خدا دانسته و به تشکر و قدردانی و محبت به خداوند علاقه مند شده و می‌آموزد که دعا راه سخن گفتن با خدا برای بیان خواسته‌های خود و دیگران می‌باشد که این مباحث در کتاب درسی دانش‌آموز از طریق درس‌های اول (هدیه‌های خدا) درس دوم (پرندگان چه می‌گویند) درس سوم (خاطره ماه) درس چهارم (مهربان‌تر از مادر) در کودک حاصل می‌شود.

بخش پیامبری

تا حدود نه سالگی تصور بچه‌ها از پیامبر دین خود این است که وی انسانی خوب، مهربان و مفید بوده است. پیامبر در نظر آنان انسانی فداکار، مهربان و دوست‌داشتنی است که در بیش‌تر امور به کمک مردم می‌آید. این تصور در خصوص امامان (علیه‌السلام) نیز

اینگونه می‌باشد. البته ممکن است کودکان به دلیل تجربه‌هایی که از طریق رسانه‌های مختلف داشته‌اند اولیای دین را افرادی خوب ولی با ظاهری متفاوت فرض کنند که البته حساس شدن در این امور لازم نمی‌باشد. بنابراین در آموزش مفاهیم پیامبری به کودکان در دوره ابتدایی باید به نکات زیر توجه نمود:

- ۱- تلاش در جهت ایجاد علاقه‌مندی به اولیای دین از طریق داستان‌های شیرین ارتباط آن‌ها با کودکان
 - ۲- تأکید بر ویژگی‌های اخلاقی پیامبران (صبر، تلاش، خوش اخلاقی و...) در برخورد با انسان‌ها در زندگی از طریق داستان‌هایی از زندگی آن‌ها و ادای احترام به هنگام بردن نام آن‌ها
 - ۳- آگاهی دادن از ارتباط پیامبران با خداوند و راهنما بودن آن‌ها برای انسان‌ها در دنیا
 - ۴- عدم تأکید بر مفاهیمی مانند عصمت، وحی و معجزه در سنین ابتدای دبستان^۱
 - ۵- هم‌زمانی آموزش دروس مربوط به پیامبری با جشن‌ها و اعیاد در طول سال تحصیلی
 - ۶- فراهم نمودن امکان شرکت در مراسم جشن و شادی برای ولایت پیامبر(ص) و اولیای دین(ع)
 - ۷- الگو قرار دادن پیامبر و اولیای دین در زندگی روزمره دانش‌آموز متناسب با محتوای دروس کتاب هدیه‌های آسمان پایه دوم
- دربارهٔ بخش پیامبری کتاب هدیه‌های آسمان (پایه دوم): این بخش در پایه دوم برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف زیر تعیین شده است:

- ۱- آشنایی با نام پیامبران بزرگ الهی و احساس احترام به آن‌ها
 - ۲- تمایل به آشنایی بیشتر، پیامبران بزرگ الهی
 - ۳- آگاهی از مهربانی پیامبر اسلام(ص) نسبت به کودکان
 - ۴- احساس علاقه و احترام نسبت به پیامبر اسلام(ص)
- بنابراین دانش‌آموز پایه دوم ابتدایی ضمن آشنایی با نام پیامبران بزرگ الهی و وظیفه آن‌ها در قبال انسان‌ها و طرح ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری پیامبر اسلام(ص) با کودکان به دور از هر گونه مفهوم انتزاعی نظیر وحی و عصمت و معجزه دربارهٔ شخصیت ارزنده آن‌ها گفت‌وگو می‌کند و با شرکت در مراسم جشن و اعیاد، به احترام گذاشتن به اولیای دین علاقه‌مند می‌گردد.
- این مباحث در کتاب هدیه‌های آسمان پایه دوم از طریق درس ششم (پیامبران خدا) و درس هفتم (مهمان کوچک) حاصل می‌گردد. البته درس هشتم (جشن میلاد) که در بخش مراسم اسلامی قرار دارد نیز می‌تواند به عنوان عاملی انگیزشی و مؤثر مفید واقع شود.

بخش آشنایی با امامان (علیهم السلام)

یکی از مهم‌ترین مقاصد تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی ایجاد علاقه‌مندی و محبت نسبت به اولیای دین است تا از این طریق، اوامر آنان و راه و روش زندگی‌شان در کودک اثر گذاشته و شیوه زندگی آنان برایش سرمشق شود.

کودکان از همان آغاز زندگی باید با نام امامان آشنا شده و در سنین بالاتر با فرازهایی از زندگی امامان خود آشنا شده و از خدمات و ایثار و فداکاری‌هایی که در راه اسلام انجام داده‌اند آگاهی یابند.

آشنایی کودکان با امامان نیز مانند پیامبران باید به گونه‌ای باشد که آن‌ها را سرمشق عملی در زندگی بدانند. در اینجا باید پیشوایان مذهبی همان‌گونه که بوده‌اند با شرح مهربانی‌ها، دلسوزی‌ها و رفتار و اخلاق کریمانه‌شان بزرگ و عالیقدر معرفی شوند تا پس از ایجاد علاقه نسبت به آن‌ها در کودکان زمینه‌هایی برای الگوگیری از آن‌ها فراهم شود.

۱- در این باره می‌توانید به منبع زیر مراجعه کنید: آموزش مفاهیم دینی همگام با رشد روانشناسی، تألیف دکتر ناصر باهنر، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی ص ۳

در آموزش این موضوع به کودکان نیز لازم است به نکات زیر توجه داشت.

- ۱- تلاش در جهت علاقه‌مندی به امامان (علیهم‌السلام)، بیان داستان‌هایی از زندگی آن‌ها و ارتباط آن‌ها با کودکان و ادای احترام به هنگام بردن نام آن‌ها
 - ۲- آشنا کردن دانش‌آموزان با ائمه اطهار (علیهم‌السلام) از طریق ویژگی‌های اخلاقی آن‌ها مانند (کمک به نیازمندان، سعی در جهت رفع گرفتاری‌های آن‌ها، صبر و تلاش و...)
 - ۳- عدم تأکید فراوان بر شناساندن امامان (علیهم‌السلام) به عنوان افرادی مرتبط با دستگاه غیب و ملکوت و معجزات و کرامات آن‌ها
 - ۴- همراه نمودن تدریس دروس این بخش با ایام و مناسبت‌های اعیاد در طول سال تحصیلی
 - ۵- ایجاد تمایل به شرکت کودکان در مراسم جشن میلاد امامان بزرگوار (علیهم‌السلام)
- دربارهٔ بخش آشنایی با امامان کتاب هدیه‌های آسمان (پایه دوم) : این بخش در پایه دوم برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف زیر تدوین شده است :

- ۱- آشنایی با اسامی اهل بیت پیامبر(ص)
 - ۲- تمایل به آشنایی بیش‌تر با اهل بیت پیامبر(ص) و ارتباط ایشان با یکدیگر
 - ۳- آشنایی با امامان اول، دوم و سوم از طریق داستان‌هایی در مورد زندگی و اخلاق و رفتار نیکوی امامان (ع)
 - ۴- احساس علاقه و ادای احترام نسبت به ائمه اطهار(ع) به ویژه امامان اول، دوم و سوم
 - ۵- تمایل به الگو گرفتن از ائمه معصومین(ع) در زندگی
- بنابراین دانش‌آموز پایه دوم ابتدایی ضمن آشنایی با نام اهل بیت پیامبر و آگاهی از ارتباط آن‌ها با یکدیگر از طریق داستان‌هایی واقعی از زندگی آن‌ها با رفتار و برخورد آن‌ها آشنا شده و ضمن ایجاد علاقه‌مندی تمایل به الگو گرفتن از آن‌ها را در زندگی پیدا خواهد کرد.
- این مباحث در کتاب هدیه‌های آسمان پایه دوم از طریق درس نهم (خانوادهٔ مهربان) درس دهم (اهل بیت پیامبر) درس دوازدهم (پدر مهربان) درس سیزدهم (بهترین دوست) درس چهاردهم (دعای باران) حاصل می‌گردد. البته درس نوزدهم (جشن بزرگ) که در بخش مراسم اسلامی قرار دارد، امام دوازدهم، امام زمان (عج) را به دانش‌آموزان معرفی می‌نماید.

بخش آداب و اخلاق اسلامی

- مهم‌ترین وظیفه تربیت دینی به ویژه در دوره ابتدایی، ایجاد و تقویت عادات صحیح و خلیات نیکو در کودکان است. اخلاق عصارهٔ تربیت دینی می‌باشد که این را به منزلهٔ یک الگوی مناسب و عملی معرفی می‌کند.
- از ۶ تا ۱۱ سالگی در کودکان تغییراتی ایجاد می‌شود که منجر به درک خاصی از مسائل اخلاقی در آن‌ها می‌گردد. دورهٔ دبستان از این جنبه مجال مناسبی برای تثبیت آداب و عادات پسندیده است. پس باید به کودک فرصت داد که نه به خاطر تشویق و تنبیه بلکه به خاطر ارزشمندی ارزش‌های اخلاقی به رعایت آن‌ها مقید گردد.
- در آموزش این موضوع به کودکان لازم است به نکات زیر توجه داشت :
- ۱- در آموزش معیارهای اخلاقی هر سه جنبه شناختی (آشنایی با کار خوب و بد) عاطفی (رضایت و علاقه‌مندی به انجام کار خوب) و رفتاری (رفتار واقعی در موقعیت‌های گوناگون) باید مد نظر باشد.
 - ۲- در آموزش این مفاهیم باید از موقعیت‌ها و فرصت‌های عینی و واقعی استفاده نماییم.
 - ۳- امکان تکرار، تمرین و یادآوری مستمر آموخته‌ها و عادات اخلاقی جهت تثبیت آن‌ها در کودک را فراهم نماییم.

۴- در آموزش مفاهیم اخلاقی تا حد ممکن از بیان مستقیم، سرزنش، مقایسه و شدت عمل به دلیل نامطلوب و کم اثر بودن پرهیز نماییم.

۵- ارزش‌های مفیدی چون بیان غیر مستقیم، توجه به منافع رعایت امور اخلاقی، تشویق فوری رفتارهای پسندیده و اظهار رضایت آموزگار استفاده نماییم.

۶- چون کودکان برداشت بزرگسالان را نسبت به دستورات اخلاقی ندارند و برای فکر بزرگسالان ارزش قائل هستند بنابراین روش‌های تفهیم مسائل اخلاقی به کودکان باید متفاوت از بزرگسالان باشد.

۷- به دلیل پذیرش و الگوگیری از رفتار بزرگسالان باید مریبان در زمینه تعلیم و تربیت از آگاهی‌ها و ویژگی‌های لازم و یکپارچگی در رفتار برخوردار باشند.

۸- شاید لازم باشد مربی متناسب با وضعیت و نیاز کلاس هر درس از این بخش را به صورت پیمانه‌ای تدریس نماید.

□ درباره بخش آداب و اخلاق اسلامی کتاب هدیه‌های آسمان (پایه دوم): دانش‌آموز در این بخش برای رسیدن به اهداف زیر تلاش می‌کند:

۱- آشنایی با برخی آداب سلام کردن، پاکیزگی، خوردن و آشامیدن

۲- تمایل و تلاش برای رعایت آداب سلام کردن، پاکیزگی و خوردن و آشامیدن

۳- آشنایی با آثار و نتایج خوب راست گفتن و پرهیز از دروغ گویی

۴- تمایل و تلاش برای رعایت راستگویی در گفتار و کردار

دانش‌آموز در پایه دوم ابتدایی در این بخش ضمن آشنایی با سلام به عنوان یک ادب اسلامی به هنگام برخورد با دیگران آشنا می‌شود و همچنین درباره پاکیزگی و رعایت آن در محیط‌های عمومی نکاتی را می‌آموزد. او می‌آموزد که خوردن و آشامیدن آدابی دارد و با این آداب آشنا می‌شود و در پایان ضمن آشنایی با نتایج خوب، راستگویی می‌آموزد که باید بین صدق و کذب یکی را انتخاب کند و راستگویی از ویژگی‌های یک انسان مسلمان است.

مباحث این بخش در کتاب، در درس پانزدهم (بچه‌ها سلام)، درس شانزدهم (طبیعت زیبا)، درس هجدهم (راز خوشبختی) و درس بیستم (در کنار سفره) قرار گرفته است.

بخش احکام و آداب اسلامی

فطرت کودک با مسائل مذهبی آشنا است و همان گونه که فرمان خدا را برای پاک بودن هر انسانی قبول دارد اعمال و احکام عبادی دین را نیز می‌پذیرد و از انجام آن لذت می‌برد. کودک دوست دارد با خدا ارتباط برقرار کند و با او سخن بگوید. بسیاری از کودکان قبل از ورود به دبستان با اعمال و حرکات ظاهری برخی از اعمال دینی مانند نماز آشنا هستند و شاید در پاره‌ای موارد همراه والدین خود به صورت تقلیدی این حرکات را تکرار نمایند.

در روایات اسلامی آشنا نمودن کودک با این اعمال از همان دوران کودکی سفارش شده است. کودکان علاوه بر فراگیری اعمال ظاهری باید با احساس و اعتقاد نهفته این اعمال هم آشنا شوند و این هدف از طریق آموزش‌های ساده و به موقع انجام می‌پذیرد. این آموزش‌ها باید منجر به انس و علاقه به انجام این اعمال و تکمیل آموخته‌های کودکان به ویژه دختران که در دوران دبستان به سن تکلیف می‌رسند، بشود.

در آموزش احکام در این سنین باید به اصول زیر توجه نمود:

۱- به منظور اثر گذار بودن آموزش، محتوای آموزش احکام باید متناسب با نیاز و سن دانش‌آموز باشد و باید از آموزش مسایلی

که دانش‌آموزان در این دوره به آن مبتلا ندارند پرهیز کرد.

۲- در آموزش به تفاوت‌های جنسیتی و نیازهای دختر و پسر توجه شود.

۳- از آموزش احکام فرعی و جزئیات یک مسأله در این دوره کم‌تر استفاده شود.

۴- در آموزش احکام باید جدی بود اما سخت‌گیری و آسان‌گیری بیش از حد در آموزش احکام آسیب‌زا بوده و موجب نگرانی و وسواس و یا بی‌توجهی و عدم آگاهی صحیح در انجام اعمال می‌شود.

۵- آموزش‌های احکام باید به شیوه‌های جذاب و در موقعیت‌های عینی و مستقیم انجام شود.

۶- در آموزش احکام تدریجی بودن (مرحله به مرحله آموزش دادن) و دادن فرصت کافی برای تکرار و تمرین امکان درست انجام اعمال دینی را فراهم می‌کند.

۷- تشویق به موقع هنگام انجام اعمال عبادی به خصوص نماز که در پایه دوم آموزش داده می‌شود موجب می‌شود کودک تمایل بیشتری به انجام این اعمال نشان دهد.

۸- همراهی اولیا و مربیان خانه و مدرسه و ثابت قدم بودن آن‌ها و داشتن شخصیتی عاطفی، منطقی، و محبوب اثر گذار بوده و ایجاد عادات خوب در کودکان را افزایش می‌دهد.

□ درباره بخش احکام و آداب اسلامی کتاب هدیه‌های آسمانی (پایه دوم): این بخش برای دستیابی دانش‌آموزان به

اهداف زیر تدریس شده است:

۱- آشنایی اجمالی با طرز وضو گرفتن و ادای یک نماز دو رکعتی

۲- احساس علاقه و ادای یک نماز دو رکعتی به شیوه صحیح

۳- آشنایی با اذان و توجه به آن به عنوان اعلام وقت نماز و مقدمه آن

۴- آشنایی و بیان اوقات اذان و رکعات نماز در هر نوبت

دانش‌آموزان در این پایه با وضو گرفتن و ادای یک نماز دو رکعتی به شیوه صحیح آشنا می‌شوند که باید با برنامه‌ای تدریجی با مراحل وضو و نماز دو رکعتی و اذان آشنا شوند که ممکن است تا پایان سال به منظور آموزش کامل ادامه داشته باشد. مباحث این بخش از کتاب در درس پنجم (وضو می‌گیرم)، درس یازدهم (نماز بخوانیم) و درس هفدهم (وقت نماز) قرار گرفته است.

بخش آداب و مراسم اسلامی

مراسم بزرگداشت اعیاد دینی از جمله آداب و رسومی هستند که سیمای دین را به نمایش می‌گذارند و برای دین‌داران در همه سنین جذاب می‌باشند و وسیله مؤثری برای قادر ساختن دین‌داران به حرکت عاطفی و عقلانی به سمت اعماق دین به شمار می‌آیند. اعیاد اسلامی (عید غدیر، عید فطر، عید قربان و...) و اعیاد مربوط به میلاد ائمه اطهار (علیهم‌السلام) و برپایی جشن‌هایی که کودکان در آن شاد باشند، خاطرات خوشی از این مراسم را در ذهن آن‌ها باقی می‌گذارد که علاقه‌مندی آن‌ها را به دین بیشتر می‌سازد. کودکان می‌توانند اعمال و آداب و رسوم این اعیاد را یاد بگیرند. شرکت در این مراسم و مهم پنداشتن آن‌ها مانند مراسم تولد و جشن‌های خاص خودشان احساس و هیجان آن‌ها را برای حضور در این جشن‌ها برمی‌انگیزد.

در آموزش این موضوع باید به نکات زیر توجه داشت:

۱- با کمک از تدریس به شیوه پیمانه‌ای، دروس این بخش را متناسب با اعیاد موجود در سال تحصیلی تدریس نمود.

۲- در برپایی این جشن‌ها دانش‌آموزان را در برنامه‌ریزی و اجرای مراسم شرکت داده و از پیشنهادها و آن‌ها بهره ببریم.

۳- در برپایی جشن‌ها از مواردی که احساس شادی در بچه‌ها ایجاد می‌کند مانند چراغانی، پوشیدن لباس نو، عیدی دادن و

عیدی گرفتن و خوردن خوراکی‌های خوشمزه و برنامه‌های شاد و جذاب استفاده نمود.

□ دربارهٔ بخش آداب و مراسم اسلامی کتاب هدیه‌های آسمان (پایهٔ دوم): این بخش برای دستیابی دانش‌آموزان به

اهداف زیر تدوین شده است:

۱- آشنایی با مراسم میلاد نبی اکرم(ص) و نیمه شعبان میلاد امام زمان (عج)

۲- تقویت علاقه و اشتیاق به شرکت در مراسم مذهبی

۳- مشارکت در برگزاری مراسم مذهبی

در این بخش از طریق طرح مطالبی چون جشن تولد و مشارکت آن‌ها در برنامه‌ریزی و برپایی جشن‌ها احساس علاقه و محبت

آن‌ها نسبت به این اعیاد تقویت می‌شود.

مباحث این بخش در درس هشتم (جشن میلاد) و درس نوزدهم (جشن بزرگ) قرار گرفته است.

بخش دوه

راهنمای تدریس

درس اول: هدیه‌های خدا

بچه‌ها امسال کتاب جدیدی داریم به نام «هدیه‌های آسمان».
ریحانه گفت: چه اسم قشنگی! من هدیه گرفتن را خیلی دوست دارم!
معلم لیخندی زد و گفت:
بچه‌ها فکر می‌کنید چه کسی بیشترین هدیه را به شما داده است؟
هرکس چیزی گفت.
فاطمه گفت: پدر و مادرا!
معلم ادامه داد: پدر و مادر را چه کسی به شما داده است؟
مریم گفت: خدای مهربان!
معلم گفت: همان خدایی که ما را خیلی دوست دارد و نعمت‌های زیادی به ما داده است، مانند خورشید، باران، میوه‌ها و ...
بچه‌ها چند لحظه چشم‌هایشان را ببندید ...
حالا چشم‌هایشان را باز کنید. خداوند به ما چشم داده تا بتوانیم همه جا را ببینیم و نقاشی‌های زیبا بکشیم.
به ما دست داده تا ...

درس ۱ هدیه‌های خدا

همه‌ی بچه‌ها خوش حال بودند و کتاب‌های درسی جدید را ورق می‌زدند.
زهرا و صبا کنار هم نشسته بودند و عکس‌های کتاب را به هم نشان می‌دادند.
خانم معلم از در وارد شد و با لیخند گفت: بچه‌ها سلام!
همه به احترام او ایستادند و یک صدا گفتند: سلام!
خانم معلم گفت:

توضیحات درس

اولین درس بخش خدانشناسی درباره کلاسی است که دانش‌آموزان در ابتدای سال کتاب‌های درسی خود را گرفته‌اند و آموزگار با طرح سؤال از اسم کتاب هدیه‌های آسمان بحث را به نعمت‌های خداوند هدایت می‌کند.
در این درس آموزگار با استفاده از تجارب و احساسات دانش‌آموزان در مورد پدیده‌های طبیعی، می‌تواند احساس بهتری را نسبت به جهان و آنچه از طرف خدا به انسان داده شده است، در آن‌ها ایجاد کند. در متن، به آن دسته از نعمت‌های اطراف دانش‌آموزان اشاره شده است که همه آن‌ها نسبت به این نعمت‌ها احساس خوشایند داشته و لذت استفاده از آن‌ها را درک نموده‌اند. این نعمت‌ها با توجه به محسوساتی که دانش‌آموزان در زندگی روزمره خود با آن‌ها ارتباط دارند، آگاهانه انتخاب شده‌اند: خورشید و باران (از میان نعمت‌های طبیعت)، پدر و مادر (بارزترین نمونه‌هایی که دانش‌آموزان مهربانی را از سوی آن‌ها تجربه نموده‌اند)، چشم و دست (از بارزترین و پرکاربردترین نعمت‌های بدن انسان). بر این اساس معلمان محترم سعی کنند مثال‌هایی که در کلاس مطرح می‌گردد، تنوع مختلفی داشته باشند تا اهداف درس بهتر تحقق یابد.

اهداف درس

۱- آشنایی با مهربانی خداوند از طریق نعمت‌های او

- ۲- تقویت احساس خوشایند دانش‌آموزان نسبت به نعمت‌های خدا
- ۳- بررسی و بیان زیبایی‌ها و نعمت‌های فراوان خدا توسط دانش‌آموزان
- ۴- بیان نعمت‌هایی که خداوند در وجودش به ودیعه نهاده (توجه به حیظه خود شناسی)

انتظارات

دانش‌آموز، طی فرایند آموزش :

- ۱- نعمت‌های خدا را (چه در وجود خودش چه در طبیعت) نشانه‌های مهربانی خدا می‌داند.
- ۲- برخی فواید و آثار نعمت‌ها را برای زندگی انسان و سایر موجودات ذکر می‌کند.
- ۳- احساس خوشایند خود را نسبت به خداوند به عنوان خالق مهربان نعمت‌ها بیان می‌کند.
- ۴- نعمت‌هایی را که خداوند در وجودش نهاده نام می‌برد.

مفاهیم کلیدی

هدیه

نعمت

مهربانی

مراحل تدریس

- پیشنهادهایی برای شروع مناسب تدریس : شیوه‌ها و فعالیت‌های پیشنهادی در این قسمت، از دو جنبه می‌توانند به تدریس شما آموزگار محترم کمک کنند :
- بازخوانی اطلاعات پیشین دانش‌آموز در خصوص موضوع درس و به عبارت دیگر، ارزشیابی تشخیصی از آمادگی دانش‌آموزان و مقدمات لازم برای یادگیری مطالب درس
 - ایجاد انگیزه و رغبت برای یادگیری مطالب درس در دانش‌آموزان
 - بحث پیرامون عنوان درس

نکته : این شیوه‌ها صرفاً جنبه پیشنهادی داشته و شما می‌توانید با خلاقیت، ابتکار و ذوق و سلیقه خود و با توجه به موقعیت و ویژگی فرهنگی و بومی دانش‌آموزان، تغییرات مناسب را اعمال کنید.

- بهترین شیوه برای شروعی مناسب، ایجاد سؤال در ذهن کودکان است.
- خوب است برای شروع کار، ابتدا دانش‌آموزان را با مفهوم هدیه و هدیه دادن آشنا کنید. با پرسیدن سؤالاتی از قبیل :
بچه‌ها هدیه چیست؟

۱- بر اساس راهنمای برنامه درسی دوره ابتدایی مصوب از سوی شورای عالی آموزش و پرورش؛ حیظه خودشناسی، حیظه‌ای از اهداف آموزشی کتاب هدیه‌های آسمان می‌باشد که به صورت تلفیقی با دیگر اهداف در برخی دروس مشاهده می‌شود. این حیظه به تبیین جایگاه انسان در نظام هستی پرداخته تا انسان به ارزش و کرامت انسانی خود در نظام آفرینش واقف گردد. علاوه بر این وی به این درک می‌رسد که انسان نشانه‌ای از خداوند و در همه امور خود نیازمند هدایت و وابسته به اوست.

چه چیزهایی را می‌توان یک هدیه دانست؟
ما به چه کسانی هدیه می‌دهیم؟
چرا کسانی را که به ما هدیه می‌دهند دوستشان داریم؟
شما به دوستانتان چه هدیه‌ای می‌دهید؟
از کسانی که هدیه می‌گیریم چگونه تشکر می‌کنیم؟
— می‌توانید با ذکر مثال‌هایی از دوران کودکی خودتان و هدیه‌هایی که گرفته یا داده‌اید، با بچه‌ها گفت‌وگویی داشته باشید.

نکته: برای اینکه مفهوم هدیه در ذهن بچه‌ها بسط بیشتری پیدا کند، توجه آن‌ها را به زیبایی‌های جهان پیرامونشان جلب کنید.

پیشنهاد برای انتخاب روش تدریس مناسب: درس را بخوانید یا از بچه‌ها بخواهید آن را بخوانند.
برای تدریس این درس خوب است چند روز قبل از تدریس از دانش‌آموزان بخواهید تصاویری از میوه‌ها، گیاهان، جانوران و طبیعت (خورشید، ماه و...) جمع‌آوری کنند و به کلاس بیاورند. سپس در گروه‌های خود درباره این تصاویر با یکدیگر بحث و گفت‌وگو کنند که هر کدام از این‌ها برای ما چه فایده‌هایی دارند؟ اگر این‌ها نبودند چه می‌شد؟ و نظر خود را به کلاس ارائه دهند. گفت‌وگوها را هدایت کنید تا دانش‌آموزان به اینکه هر کدام از تصاویر یکی از نعمت‌های خدا (هدیه‌های خدا) را نشان می‌دهد اشاره کنند و برخی از فواید آن‌ها را برشمارند.

فعالیت‌های پایان درس

فکر می‌کنم: از بچه‌ها بخواهید درباره سؤال پایانی درس، نظر خود را بیان کنند. سعی کنید با جهت‌دهی پاسخ‌های دانش‌آموزان، از انواع نعمت‌هایی که در بخش «توضیحات درس» به آن‌ها اشاره شد، تعدادی بیان شود.
دوست دارم: از آنان بخواهید احساس خود را از کسی که این همه نعمت به آن‌ها داده در قالب یک جمله بیان کنند. در کتاب مفهوم «تشکر» را بیان کرده، شما می‌توانید راه‌های تشکر را سؤال کنید.
توجه: بی‌تردید سؤال کردن از بچه‌ها در تثبیت یادگیری آن‌ها بسیار مؤثر است، اما لازم نیست پاسخ‌های همه بچه‌ها در انجام فعالیت‌ها یکسان و یکنواخت باشد.

باید در انجام این فعالیت‌ها بیش از هر چیز بر تفکر، خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان تأکید داشته باشید. بنابراین نتیجه کار هر یک از بچه‌ها در انجام فعالیت‌های پایانی به طرز محسوسی با سایرین متفاوت است. هم‌چنین احساس و نگرش آنان در مورد موضوع فعالیت نیز اهمیت دارد که این امر می‌تواند در کیفیت انجام آن تأثیر بگذارد. اما آنچه مهم است استفاده دانش‌آموز از حداکثر توان خود برای انجام هر فعالیت است که طبیعتاً با توان و امکان دیگران تفاوت دارد.

قبل از انجام فعالیت گفت‌وگو کنیم، مناسب است که آموزگار روی تخته کلاس، چند دایره بکشد و از بچه‌ها بخواهد با استفاده از دایره‌ها چند شکل زیبا که در طبیعت وجود دارد بکشند، یکی از این شکل‌ها می‌تواند خورشید باشد. سپس با طرح سؤالی مثل خورشید چه ویژگی‌هایی دارد؟ (نور، گرما، زیبایی، زندگی بخش و...) بحث را هدایت کند تا دانش‌آموزان به این نکته که اگر خورشید نبود چه اتفاقی می‌افتاد اشاره کنند و در این مورد نظراتشان را بیان کنند.

گفت‌وگو کنیم: درباره یکی از مهم‌ترین نعمت‌های خدا یعنی خورشید با هم گفت‌وگو کنند.

بازی و نمایش : نمایشی را در ارتباط با بودن نعمت آب در زندگی اجرا کنند.
بگرد و پیدا کن : بچه‌ها با دقت در تصویر، نمونه‌هایی از هدیه‌های (نعمت‌ها) زیبای خدا را که در تصویر می‌بینند می‌نویسند
مانند : کوه، چمن، آسمان، آب (رودخانه)، برف و سنگ.

ارزشیابی

برای ارزشیابی تمام دروس هدیه‌های آسمان باید به تمام فعالیت‌های فردی و گروهی دانش‌آموزان (شامل فعالیت‌های کلاسی، فعالیت‌های پایانی هر درس، کار در منزل، بیان احساس، خلاقیت و ابتکار و...) از ابتدا تا انتهای تدریس توجه کنید.

نکته : آنچه پس از ارزشیابی اهمیت دارد، پیش‌بینی و اجرای برنامه‌های مناسب برای فرد یا گروهی از دانش‌آموزان است که به علل گوناگون، موفق به تحقق انتظارات درس نشده‌اند، این فرایند به گونه‌ای صورت گیرد که هر دانش‌آموز، از فرصتی مناسب برای تکمیل آموخته‌های خود بهره‌مند شود.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
خداشناسی و خودشناسی	<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با مهربانی خدا آشنایی با نعمت‌های الهی آشنایی با خود 	۱	<ul style="list-style-type: none"> تلقی همه دانسته‌ها به عنوان هدیه‌ها/ نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری از نعمت‌های خداوند بیان نمونه نعمت‌های خدا در وجود خودش به‌عنوان محبوب خداوند 	<ul style="list-style-type: none"> به چند نمونه از نعمت‌های خدا، اشاره می‌کند و درباره آنها توضیح می‌دهد. در قالب متنی کوتاه از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند. نمونه‌های مختلف از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند.
				<ul style="list-style-type: none"> به چند نمونه از نعمت‌های خدا، اشاره می‌کند. در قالب چند جمله از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند. چند نمونه از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند.
				<ul style="list-style-type: none"> قابل قبول نیازمند آموزش و تلاش بیشتر
				<ul style="list-style-type: none"> به نمونه‌ای از نعمت‌های خدا، اشاره می‌کند. در قالب جمله‌ای ساده از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند. نمونه‌ای از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند. با کمک آموزگار به نمونه‌هایی از نعمت‌های خدا که در کتاب آمده، اشاره می‌کند. با کمک آموزگار در قالب جمله‌ای ساده از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند. با کمک آموزگار نمونه‌ای از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: برای آشنایی دقیق‌تر دانش‌آموزان با نعمت‌های خداوند، می‌توانید از طریق پرسش و پاسخ توجه آن‌ها را به نعمت‌های گوناگون جلب نمایید. قالب «چیستان» در این راستا به شما کمک فراوانی می‌کند. (جهت کسب اطلاعات بیشتر در مورد این قالب می‌توانید به DVD راهنمای معلم، تهیه شده در دفتر تکنولوژی آموزشی مراجعه نمایید.)

نکته ۲: متأسفانه به خاطر آموزش غلطی که در بسیاری از خانواده‌های ما وجود دارد، در ذهن کودک نگاه نادرستی نسبت به خداوند ایجاد می‌شود. نگاهی که تماماً ترس و دلهره را به همراه دارد. به عنوان مثال، هنگامی که کودک کار نادرستی انجام دهد، پدر یا مادر برای ترساندن کودک و به منظور پرهیز دادن وی از انجام آن کار، عبارت «اگر این کار را انجام دهی، خدا تو را به جهنم می‌اندازد» را بارها تکرار می‌کنند.

و بدین ترتیب کودک، خدا را به عنوان حقیقتی صاحب آتش که منتظر در آتش انداختن انسان‌هاست، می‌شناسد. متأسفانه این قبیل مثال‌ها در گفتمان والدین با کودکان کم نیست!

از همین رو، در کتاب‌های دینی دوره دبستان سعی می‌شود تا با ارائه چهره حقیقی خداوند به کودکان، تصور نادرست آنان اصلاح شود. به این ترتیب که کودک، خداوند را همان‌گونه که خود در قرآن کریم معرفی کرده، خالق رثوف و مهربان در حق بندگانش بشناسد که حتی اگر توبیخ و تنبیهی نیز می‌کند، از سر رحمت و رأفت اوست.

بر همین اساس است که در کتاب هدیه‌های آسمان دوم ابتدایی و نیز سایر کتاب‌های دینی این مقطع بیش از سایر صفات، بر صفت مهربانی خداوند تأکید شده است.

البته در سنین بالاتر (در مقطع راهنمایی و متوسطه) دانش‌آموز به فراخور سن خود با جنبه‌های انذاری وجود خداوند نیز آشنا می‌شود؛ البته همانطور که گفته شد این جنبه‌ها نیز از سر لطف و رحمت خدا در حق بندگان و برای پرهیز آنان از گام نهادن در مسیر باطل است.

نکته ۳: با توجه به نکته گفته شده در قسمت پیشین، در این درس برای نشان دادن مهربانی خداوند در حق بندگانش، به نعمت‌های او اشاره می‌کنیم. یعنی نعمت‌های الهی به عنوان نشانه لطف و رحمت خدا در حق انسان‌ها معرفی می‌شوند. این نکته در ص ۹ درس و با عبارت «معلم گفت: همان خدایی که ما را خیلی دوست دارد و نعمت‌های زیادی به ما داده است...» نمایان شده است. هدف از این جمله این است که دانش‌آموز متوجه گردد از آنجایی که خدا خیلی بندگانش را دوست داشته و در حق آن‌ها مهربان است، به آن‌ها این همه نعمت‌های خوب و زیبا داده است. پس نعمت در این درس به عنوان نشانه مهربانی و دوستی خدا با بندگان معرفی شده است.

نکته ۴: یکی دیگر از اهداف ضمنی این درس این است که دانش‌آموز خداوند را به عنوان محبوب و دوست خود تصور کند. یعنی به جای اینکه او را خالق در دوردست‌ها و در جایگاهی دور از خود ببیند، به او به عنوان یار و دوستی مهربان نگاه کند و به این حقیقت به فراخور ذهن خود پی ببرد که خدا بسیار به او نزدیک است و او به راحتی می‌تواند با او ارتباط برقرار کرده و او را دوست و هم راز خود قرار دهد.

معلم می‌تواند این نکته را با توجه به جمله ص ۹، «همان خدایی که ما را خیلی دوست دارد» برای دانش‌آموز تبیین کند. یعنی به او بگوید: حال که خدا تا این اندازه ما را دوست دارد، ما هم او را دوست داشته باشیم و همچون یک دوست مهربان به خواسته‌هایش عمل کنیم.

نکته ۵: معمولاً ما انسان‌ها به خاطر اینکه در زندگی خود غرق در نعمت‌های الهی هستیم، از اهمیت و ارزش این نعمت‌ها غافلیم و قدر آن‌ها را نمی‌دانیم. یکی از روش‌هایی که در قرآن و روایات برای زدودن این غفلت به کار گرفته شده است، استفاده

از روش سلبی است. به این معنا که انسان‌ها را متوجه این نکته می‌کند که در صورت نبود یک نعمت، چه اتفاقاتی خواهد افتاد و بشر با چه سختی‌هایی مواجه خواهد شد. مثلاً در سوره‌ی واقعه خداوند به این نکته اشاره می‌کند که اگر آب‌های زلالی که هر روز از آن بهره می‌بریم به عمق زمین فرو روند، شما چه خواهید کرد و چگونه نیاز روزانه‌تان را تأمین می‌کنید؟! این گونه تلنگرها باعث می‌شود تا ما متوجه اهمیت نعمت‌هایی که برایمان عادی شده‌اند، بشویم. از این روش در این درس هم استفاده شده است. یعنی با تذکر دادن دانش‌آموز به آثار و نتایج نبود برخی نعمت‌ها (مثل خورشید و آب) آن‌ها را متوجه نتایج ناگوار عدم آن‌ها می‌کند. (در فعالیت گفت و گو و نمایش)

نکته ۶: یکی از اهداف ضمنی که این درس به دنبال آن است، توجه دادن دانش‌آموز به دنیای اطراف، به عنوان نعمت و الطاف الهی است. یعنی می‌خواهیم وی به تک تک موجودات اطراف خود، نگاهی الهی داشته باشد و همه چیز را از زاویه هدیه و نعمت الهی ببیند. اگر دانش‌آموز به این دید برسد، به همه اطراف خود با نگاهی مثبت و به عنوان امانت الهی می‌نگرد و خود را به عنوان کسی که دارنده‌ی این نعمت‌ها و هدیه‌هاست، دارای مسؤلیت در قبال آن‌ها می‌داند. این نگاه در متن درس و نیز در فعالیت «بگرد و پیدا کن» ص ۱۱ ترویج شده است.

درس دوم: پرندگان چه می‌گویند؟

پرندگان چه می‌گویند؟

غروب یک روز پاییزی بود. گنجشک‌ها بر روی درختان جیک جیک می‌کردند.

ساجده از اتاق بیرون آمد، نگاهی به آسمان کرد و گفت: مادر، چرا گنجشک‌ها جیک جیک می‌کنند؟ آن‌ها چه می‌گویند؟

مادر گفت: دخترم، همان‌طور که ما حرف می‌زنیم، گنجشک‌ها هم حرف می‌زنند.

فکر می‌کنم آن‌ها با این کار از خدا تشکر می‌کنند.

ساجده گفت: آن‌ها به خدا چه می‌گویند؟

مادر گفت: شاید می‌گویند:

خدایا تو به ما یاد دادی چگونه پرواز کنیم.

چگونه لانه بسازیم و کجا دنبال دانه بگردیم.

خدایا از تو به خاطر این همه مهربانی تشکر می‌کنیم.

ساجده گفت: پرندگان چه حرف‌های خوبی به خدا می‌زنند. من هم می‌خواهم با خدا حرف بزنم و از او تشکر کنم.

در این هنگام صدای اذان از مسجد بلند شد. مادر وضو گرفت و به نماز ایستاد.

ساجده با خود گفت: مادر با خدا حرف می‌زند و از او تشکر می‌کند.

او هم وضو گرفت. چادر گل‌دارش را سر کرد و کنار مادر به نماز ایستاد.

توضیحات درس

این درس درباره یکی از زیبایی‌های طبیعت آشنای پیرامون کودک است. جیک جیک گنجشک‌ها بر روی درختان حس کنجکاو ساجده را برمی‌انگیزد و در این باره با مادرش گفت و گویی انجام می‌دهد که نهایتاً منجر به این می‌شود که ساجده به همراه مادرش برای حرف زدن و تشکر از خداوند به نماز می‌ایستند. محتوای درس و فعالیت‌های آن به دنبال انتقال مفهوم «شکرگزاری» به دانش‌آموزان می‌باشد. دانش‌آموزان به صورت غیرمستقیم با این مفهوم نیز آشنا می‌گردند که همه حیوانات با زبان خود با خدا سخن می‌گویند و از او تشکر می‌نمایند. درسی که ساجده با شنیدن صدای جیک جیک گنجشکان، آن را می‌آموزد. لازم به توجه است که هدف شکرگزاری در حیطه عملی خود به دو صورت در این درس مطرح شده است: شکر زبانی که در قالب فعالیت‌های کتاب درسی (دوست دارم و گفت و گو کنیم). مطرح گردیده است و شکر عملی که در قالب نماز خواندن و در متن درس بدان پرداخته شده است. نیازی نیست دانش‌آموزان در این سن از این چارچوب اطلاعی داشته باشند، بلکه اطلاع از آن به تدریس هر چه بهتر معلم کمک می‌کند.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با مهربانی خدا
- ۲- تقویت احساس و علاقه و محبت، نسبت به خداوند و مهربانی‌های او
- ۳- تشکر از خداوند، به خاطر نعمت‌های فراوانی که به ما داده است.

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش :

- ۱- همه خوبی‌ها و زیبایی‌ها را نعمت خداوند مهربان می‌داند (گنجشک‌ها، آفتاب، ستاره، آسمان و...).
- ۲- با بیانی ساده، از خداوند به خاطر نعمت‌های بی‌شمارش تشکر می‌کند.

مفاهیم کلیدی

دعا

تشکر

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

- عنوان درس شروع مناسبی برای بحث و گفت‌وگو در کلاس است.
- توجه دادن کودکان به تصویر درس برای ایجاد انگیزه مناسب است.
- می‌توانید درس را با شعر «خدای شاپرک‌ها» آغاز کنید تا شروع دلچسب و مناسبی برای تدریس داشته باشید و با بچه‌ها درباره مضمون شعر و برداشت آن‌ها از آن گفت‌وگو کنید.
- برای ایجاد انگیزه بیشتر می‌توانید موقع ورود به کلاس صدای جیک جیک گنجشکان را که از قبل آماده نموده‌اید برای دانش‌آموزان پخش کنید.
- خواندن متن درس توسط آموزگار یا دانش‌آموزان.

نکته : به یاد داشته باشید روخوانی و روان‌خوانی درس مد نظر نمی‌باشد اما روان‌خوانی درس می‌تواند به درک بیشتر مطالب آن کمک کند.

فعالیت‌های پایان درس

فکر می‌کنم : پس از خواندن متن، یا ارائه آن به صورت داستان، از بچه‌ها بخواهید با خدا حرف بزنند. (در قالب جمله‌های کوتاه)

دوست دارم : این پرسش فضایی برای اندیشه و تفکر بیشتر درباره درس را برای دانش‌آموز ایجاد می‌کند. سعی کنید مفهوم تشکر در جملات بچه‌ها، نمایان باشد.

با هم بخوانیم : در این قسمت از درس، ضمن ایجاد احساس خوشایند و دلچسب در کودکان از خواندن شعر در قالب سرود، این ذهنیت را در کودک تقویت می‌کنیم که همه زیبایی‌های جهان، ساخته و پرداخته خالق یگانه هستی و از جانب خداوند متعال است. نکاتی درباره شعر و نحوه خواندن آن : زبان شعر با زبان نثر متفاوت است. پس باید به هنگام خواندن، بر روی وزن و آهنگ آن توجه و دقت بیشتری شود. بد خواندن شعر، تأثیر نامناسب بر روی شنونده آن، به خصوص اگر کودک باشد، به جای خواهد گذاشت. لذا سعی کنید احساس، زیبایی و موسیقی شعر را به گونه‌ای دلپذیر به بچه‌ها انتقال دهید. تأکید بر روی کلمات، سکوت‌های مناسب و به جا، نشان دادن بار معنوی عاطفی و حسی کلمات در این انتقال مؤثر است. کلمات و لغات مشکل شعر

را، با کمک خود بچه‌ها، برایشان توضیح دهید، اما لازم نیست تمام شعر را خط به خط معنا کنید. لحن خود را مناسب با مضمون شعر تغییر دهید و به آن حس و حال بدهید.

گفت و گو کنیم : از دانش‌آموزان بخواهید گروهی درباره پاسخ به دو سؤال این بخش با هم مشورت کنند و نظرات خود را برای کلاس بیان کنند. هدف از گزاره اول، این است که بچه‌ها با شکر زبانی یعنی گفتن «الحمد لله» یا «شکر خدا» آشنا شده و هدف از گزاره دوم، آشنایی دانش‌آموزان با شکر عملی یعنی «نماز خواندن» است. قسمت آخر این فعالیت را هر دانش‌آموز با تجربیات و اطلاعات خود انجام می‌دهد.

ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
خداشناسی	- آشنایی با مهربانی خدا - آشنایی با نعمت‌های الهی	۲	- تلقی همه داشته‌ها به‌عنوان هدیه‌ها/ نعمت‌های خداوند - سپاس‌گزاری از نعمت‌های خداوند	- به نمونه‌های متنوعی از نعمت‌های خدا علاوه بر آنچه در کتاب آمده، اشاره می‌کند - در قالب متنی کوتاه از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند.
				- به چند نمونه از نعمت‌های خدا علاوه بر آنچه در کتاب آمده، اشاره می‌کند. - در قالب چند جمله از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند.
				- به نمونه‌هایی از نعمت‌های خدا که در کتاب آمده، اشاره می‌کند. - در قالب جمله‌ای ساده از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند.
				- با کمک آموزگار به نمونه‌هایی از نعمت‌های خدا که در کتاب آمده، اشاره می‌کند. - با کمک آموزگار در قالب جمله‌ای ساده از نعمت‌های خداوند سپاس‌گزاری می‌کند.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: در این درس نیز، همانند درس گذشته بر صفت مهربانی خدا تأکید شده است، تا دانش‌آموزان به تدریج از تصور غلط و خیالی خود از خدا، که او را موجودی ترسناک و منتظر تنبیه و عذاب می‌دانند، دور شده و با حقیقت سراسر لطف و رحمت او آشنا شوند. این نکته هم از طریق بیان نعمت‌های خدا در حق سایر مخلوقات و هم با عبارت «خدا یا از تو به خاطر این همه مهربانی تشکر

می‌کنیم.» نشان داده شده است.

نکته ۲: در این درس نیز همچون درس اول، نعمت‌های خدا به عنوان نشانه‌ی لطف و مهربانی او نسبت به مخلوقات معرفی شده است.

نکته ۳: دانش‌آموز در درس اول آموخت که خدا مهربان است و بندگانش را بسیار دوست دارد، همچنین او نیز به عنوان یک انسان می‌تواند خدا را دوست بدارد و او را به عنوان دوست خویش برگزیند. در این مرحله دانش‌آموز این علاقه را در خود احساس می‌کند که با این خالق مهربان و دوست خویش سخن بگوید و با او ارتباط برقرار کند. در این درس نماز به عنوان بهترین راه گفت‌وگو با خدا معرفی می‌شود.

نکته ۴: نماز علاوه بر آنکه گفت‌وگو با خداست، تشکر از خدا نیز هست. دانش‌آموز باید به سوی این نکته راهنمایی شود که ما وظیفه داریم در برابر هرکس که به ما هدیه‌ای داده و یا در حق ما خوبی کرده است، شاکر بوده و از او تشکر کنیم. دانش‌آموز که در درس قبل، زندگی خود و دنیای اطراف خود را سراسر نعمت و هدیه‌ی خداوندی دید، به این نکته پی می‌برد که باید در برابر خالق و فرستنده این نعمت‌ها نیز شاکر باشد و از او تشکر کند، همان‌طور که این کار را در برابر هرکس دیگری که به او لطف و یا خوبی می‌کند انجام می‌دهد. بر همین اساس، نماز به عنوان بهترین راه تشکر از خدا معرفی می‌شود.

نکته ۵: یکی از اهداف ضمنی که این درس به آن توجه داشته، متذکر نمودن دانش‌آموز به این نکته است که وقتی پرندگان و سایر موجودات در حال تشکر از خدایند و از نعمت‌های الهی با زبان خود تشکر می‌کنند، پس ما انسان‌ها کم‌تر و عقب‌تر از حیوانات و پرندگان نباشیم و تشکر از خدای خویش را فراموش نکنیم و چه خوب است که این تشکر به گونه‌ای باشد که خود خدا گفته است؛ یعنی از طریق نماز.

نکته ۶: از دیگر اهداف ضمنی این درس، توجه دادن دانش‌آموز به اقامه نماز در اول وقت است. همان‌طور که در درس آمده، مادر ساجده با شنیدن صدای اذان سریعاً به اقامه نماز پرداخت و ساجده هم همراه با مادرش به نماز ایستاد. بهتر است این مطلب این گونه به دانش‌آموز یاد داده شود که صدای اذان، صدای دعوت خدا است، یعنی در حقیقت خداوند با صدای اذان بندگانش را به صحبت با خویش دعوت می‌کند، و چه ناپسند است که ما دعوت خدا را پاسخ نگوئیم یا با تأخیر جواب دهیم. برای درک بهتر می‌توان مثال هم زد، به عنوان نمونه بگوئیم اگر یک دوست خوب و صمیمی شما را صدا بزند و از شما بخواهد پیش او بروید، آیا درست است که شما پیش او نروید و یا دیر بروید؟

خدا بهترین دوست ماست (با توجه به نکات درس قبل) پس چه خوب است به صدای او سریع پاسخ دهیم.

نکته ۷: از دیگر اهداف ضمنی درس، آموزش این نکته است که ما باید از کارهای خوب دیگران تقلید و از کارهای بد دیگران دوری کنیم. در این درس ساجده با دیدن نماز خواندن مادر، به دنبال خواندن نماز رفت.

ذکر این نکته به دانش‌آموز خالی از فایده نیست که اگر دوستان کار خوبی کرد، مثلاً برای خواندن نماز به نمازخانه مدرسه و یا مسجد محل رفت، شما هم از او این کار خوب را یاد بگیرید.

درس سوم: خاطره ماه

شب از نیمه گذشته بود. ماه از بالا نگاه می‌کرد. خانه‌ای روشن و نورانی دید.
در خانه، مادر و پسری بیدار بودند.
مادر دست به‌سوی آسمان بلند کرده بود و زیر نور ماه دعا می‌کرد.
پسر دعاهای مادر را می‌شنید و آهسته آهسته می‌گفت.
- خدایا بیماران را شفا بده!
- خدایا به نیازمندان کمک کن!
- خدایا همه را به راه درست راهنمایی کن!
پسر پرسید: مادر! چرا برای خودت دعا نمی‌کنی؟!
مادر دستی بر سر فرزند خود کشید و گفت: عزیزم!
اول برای دیگران دعا می‌کنیم و بعد برای خود!
آن شب دختر پیامبر، حضرت فاطمه، برای همسایه‌ها و دوستانش دعا کرد و فرزندش حسن علیه السلام آمین گفت.
ماه با خود گفت:
چه خانه‌ی زیبایی و چه دعاهای قشنگی!

توضیحات درس

این داستان از زبان ماه بیان شده است. حضرت زهرا (س) در نیمه شب در حال دعا کردن برای دیگران است که حضرت امام حسن (ع) دعاهای مادر را می‌شنود و از مادر می‌پرسد چرا برای خودت دعا نمی‌کنی؟ اصل این داستان را در کتاب «وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۲» می‌توانید مطالعه نمایید.

اهداف درس

- ۱- تقویت احساس علاقه و محبت، نسبت به خداوند مهربان
- ۲- آشنایی با دعا به عنوان راه گفت و گو با خداوند
- ۳- آشنایی با دعا به عنوان وسیله‌ای برای بیان خواسته‌ها

انتظارات

دانش‌آموز طی فرایند آموزش:

- ۱- خدا را منشأ برآورده کردن آرزوها و دعاهایش می‌داند.

- ۲- دعا کردن را نوعی گفت و گو با خدای مهربان می‌دانند.
- ۳- در قالب دعایی ساده، با خداوند سخن می‌گویند و خواسته‌هایش را بیان می‌کنند.

مفاهیم کلیدی

دعا

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

- طی گفت‌وگویی با دانش‌آموزان در مورد «سخن گفتن با خدا» زمینه‌های لازم را برای خواندن درس فراهم کنید. طرح سؤالات زیر، می‌تواند نمونه‌هایی مناسب برای آغاز و هدایت چنین گفت‌وگویی باشند.
 - چه مواقعی دل‌تان می‌خواهد با خدا حرف بزنید؟
 - معمولاً با خدا چگونه صحبت می‌کنید، به او چه می‌گویید؟
 - اگر الان بخواهید با خدا صحبت کنید، به او چه می‌گویید
- بچه‌ها را کنجکاو و آماده کنید تا صحبت‌های یک مادر مهربان را با خدا بشنوند یا بخوانند.
- برای شروع درس می‌توانید درس را با لحنی مناسب برای بچه‌ها بخوانید تا اثر گذار باشد.
- پس از درس از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام دعایی کنند و دیگران آمین بگویند.
- در حین خواندن درس توجه بچه‌ها را به تصویر درس جلب کنید.

فعالیت‌های پایان درس

- فکر می‌کنم:** به دانش‌آموزان فرصت دهید که هر یک جمله‌ی مربوط به این قسمت را کامل کند و نظر چند نفر دیگر را جویا می‌شویم تا آن‌ها با نظرات دوستانشان آشنا شوند. دانش‌آموزان با توجه به متن درس جمله را کامل می‌کنند.
- دوست دارم:** دانش‌آموزان دعاها و راز و نیازهای خودشان با خداوند مهربان را در تکمیل این جمله به زبان می‌آورند که طبیعتاً برگرفته از دعا‌های متن درس است. بچه‌ها در قسمت قبل آموخته‌اند که در دعا‌های خود دیگران را از یاد نبرند و در این بخش دعا‌های خود برای دیگران را به زبان می‌آورند.
- امین و مینا:** از دانش‌آموزان بخواهید با کمک دوستان خود (ترجیحاً گروه دو نفره) جملات را تکمیل کنند سپس برای سایر دوستان خود در کلاس بخوانند.
- گفت‌وگو با خدا:** فرصتی است تا هر یک از دانش‌آموزان مکنونات قلبی خود را در قالب این گفت‌وگو به روی کاغذ بیاورند. به یاد داشته باشید انجام این فعالیت در هر دانش‌آموز متناسب با توان و خلاقیت وی می‌باشد.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشاندهای تحقق	سطوح عملکرد
خداشناسی	- آشنایی با دعا به عنوان راه گفت و گو با خدا	۳	- طلب خواسته‌های خود از خدا	خیلی خوب
				- در قالب متنی کوتاه خواسته‌های خود را از خداوند طلب می‌نماید.
				خوب
				- در قالب چند جمله خواسته‌های خود را از خداوند طلب می‌نماید.
قابل قبول	- در قالب جمله‌ای ساده خواسته‌های خود را از خداوند طلب می‌نماید.			نیازمند آموزش و تلاش بیشتر
	- با کمک آموزگار در قالب جمله‌ای ساده خواسته خود را از خدا طلب می‌نماید.			

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: در درس اول و دوم بیان شد که پس از آشنایی دانش‌آموز با نعمت‌های الهی و شناخت خداوند به عنوان خالق این نعمت‌ها و نیز پی بردن به مهربانی خداوند، در وی احساس علاقه به گفت‌وگو با خداوند ایجاد می‌شود که کامل‌ترین و بهترین راه این گفت‌وگو خواندن نماز است. اما طریق دیگر برای گفت‌وگو با خدا، که نیازمند زمان و مکان خاصی نیست، دعا کردن است. یعنی در این درس دانش‌آموز با یکی از راه‌های دیگر سخن گفتن با خدا که همان دعاست آشنا می‌شود. و می‌فهمد که بدون هیچ واسطه‌ای می‌تواند با خدای خود به عنوان دوست خویش سخن گوید و خواسته‌های خود را از او بخواهد.

نکته ۲: یکی از اهداف ضمنی این درس، آشنایی دانش‌آموز با برخی آداب مهم و در عین حال آسان دعا کردن است. مهم‌ترین این آداب، دعا برای دیگران، قبل از دعا برای خود است. دانش‌آموز به تبعیت از حضرت زهرا(س) یاد می‌گیرد که خوب است قبل از دعا برای خودمان، برای دیگران و رفع مشکلات آنان دعا کنیم.

یکی دیگر از آداب دعا، دعا نمودن در اوقات و زمان‌های خاص است. در این درس اشاره شده که حضرت زهرا(س) پس از نیمه شب و در هنگام سحر به مناجات با خدا مشغول بود. از این نکته می‌توانیم این‌گونه استفاده کنیم که یکی از بهترین اوقات برای دعا، هنگامی است که برای نماز صبح برمی‌خیزیم.

نکته ۳: یکی دیگر از مسائلی که در این درس به آن توجه شده است، توجه به حقوق همسایه است. خوب است که با توجه به نکات مطرح شده در پایان متن درس، دانش‌آموز را نسبت به اهمیت رعایت حق همسایه توجه دهیم. زیرا همسایه آنقدر اهمیت دارد که حضرت زهرا(س) اول در حق همسایگان دعا می‌کرد.

نکته ۴: یکی دیگر از اهداف ضمنی درس، توجه دانش‌آموز به این نکته است که خداوند سر منشأ همه نعمت‌هاست، پس همه چیز را باید از او بخواهیم. البته این نکته با کمک درس یک قابل درک می‌شود.

در فعالیت «امین و مینا» سعی شده تا خود دانش‌آموز با بیان خواسته‌های متفاوت، به این حقیقت برسد که این خداست که می‌تواند در تحقق همه خواسته‌ها به انسان کمک کند، زیرا اوست که سر منشأ همه نعمت‌ها و قادر بر همه کارهاست.

درس چهارم: مهربان‌تر از مادر

درس ۴
مهربان‌تر از مادر

..از میان درختان انبوه می‌گذشتم. جیک‌جیک چند جوجه به گوشم رسید.
صدا را دنبال کردم تا به لانه‌ی گنجشک‌ها رسیدم. چه جوجه‌های زیبایی! جوجه‌ها را برداشتم و به راه افتادم.
صدای جوجه‌ها هر لحظه بیش‌تر و بیش‌تر می‌شد. شاید کسی را صدا می‌زدند یا گرسنه بودند.
به آسمان نگاه کردم. دیدم گنجشکی بالای سرم می‌چرخد. گنجشک با شتاب به من نزدیک شد و ناگهان خود را روی جوجه‌ها انداخت. ماجرای عجیبی بود! آن‌ها را گرفتم و با خود آوردم.

پیامبر خدا و یارانش به سخنان مرد مسافر گوش دادند. پیامبر گفت: جوجه‌ها را روی زمین بگذار. همه با تعجب نگاه می‌کردند. مادر جوجه‌ها از آن‌ها جدا نمی‌شد! یکی از یاران پیامبر گفت: چه مادر مهربانی! دیگری گفت: حتی یک لحظه هم از جوجه‌هایش جدا نمی‌شود! پیامبر گفت: آیا از محبت این مادر تعجب می‌کنید؟ بدانید، خداوند از این مادر مهربان‌تر است. او بنده‌هایش را خیلی دوست دارد.
پس به مرد گفت: گنجشک‌ها را به لانه بازگردان. مرد به راه افتاد و در راه به سخن پیامبر و مهربانی خدا فکر می‌کرد.

هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ
او مهربان‌ترین مهربانان است.
(سوره‌ی یوسف، آیه‌ی ۶۴)

توضیحات درس

مرد مسافری در راه به لانه‌ای که چند جوجه در آن بود می‌رسد جوجه‌ها را برمی‌دارد که ناگهان مادر آن‌ها از راه می‌رسد و خود را به سرعت روی جوجه‌ها می‌اندازد. این مرد داستان را برای پیامبر(ص) و یارانش تعریف می‌کند و همه از این مهر مادری متعجب می‌شوند. پیامبر به وی می‌فرماید: خداوند از این مادر مهربان‌تر است.

این درس در پی آن است که به کودکان پیام‌های زیبایی‌ها و لطافت‌های پیرامون ما از محبت مادر جوجه‌ها در طبیعت گرفته تا محبت انسان‌های مهربان (مادر، پدر و...) همه و همه سخن از خالق مهربان دارد که باید معرفت و عشق به این خالق در دل و جان کودک کاشته شود. در این درس برای انتقال و تثبیت مفهوم مهربان‌ترین مهربانان، از داستانی از زندگی پیامبر استفاده شده است. اصل داستان را در این منبع می‌توانید مطالعه نمایید: «تفسیر مفاتیح الغیب فخر رازی، ج ۳، ص: ۴۷۰ ذیل آیه ۳۷ سوره بقره.» در پایان، هدف درس در قالب یک پیام قرآنی جمع‌بندی و ارائه شده است.

اهداف درس

- ۱- درک مهربانی‌ها و محبت‌های پیرامون دانش‌آموزان
- ۲- مشاهده و تشخیص نمونه‌هایی از محبت‌ها و مهربانی‌های پیرامون خود

- ۳- آشنایی با مهربانی خداوند نسبت به موجودات مخصوصاً انسان‌ها (توجه به حیظه خود شناسی).
- ۴- آشنایی با اینکه خداوند بنده‌هایش را خیلی دوست دارد. (توجه به حیظه خود شناسی)

انتظارات

دانش‌آموز، طی فرایند آموزش :

- ۱- جلوه‌هایی از مهربانی‌های افراد و پدیده‌های پیرامون خود را برمی‌شمارد.
- ۲- از مهربان‌ها سپاس‌گزاری کرده و مهربانی‌های آن‌ها را ارج می‌نهد.
- ۳- احساس خود را نسبت به مهربانی اطرافیان و پدیده‌های پیرامون خود ابراز می‌کند.
- ۴- به نمونه‌هایی از مهربانی‌های خدا به موجودات و انسان‌ها اشاره می‌کند.
- ۵- از خداوند مهربان که بنده‌هایش را دوست دارد و نسبت به آن‌ها مهربان است، تشکر می‌کند.

مفاهیم کلیدی

مهربانی

مهربان‌ترین مهربانان

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

- جهت ایجاد انگیزه می‌توانید از تصویر درس برای برانگیختن حس کنجکاوی بچه‌ها استفاده کنید.
- جهت یادگیری بهتر مناسب است این سؤالات را از بچه‌ها پرسید.

چه کسانی با شما مهربان هستند؟

چرا آن‌ها مهربان هستند؟

آیا این افراد مهربان را دوست دارید؟ چرا؟

چه کسان دیگری هستند که به ما مهربانی می‌کنند و ما را دوست دارند؟

به نظر شما یک پلیس، یک رفتگر و... چگونه به مادر مهربانی می‌کند؟

به نظر شما یک درخت میوه یا یک گل و یا... چگونه به ما مهربانی می‌کنند؟

چگونه می‌توانیم از آن‌ها تشکر کنیم؟

آیا خدا هم با ما مهربان است؟ از کجا می‌فهمیم؟

- مناسب است کمی دربارهٔ مهربانی پدر، مادر و دوستان با بچه‌ها گفت‌وگو کنید. می‌توانید این گفت‌وگو را در قالب یک کار

گروهی و به صورت پرسش و پاسخ انجام دهید.

نکته : توجه داشته باشید که این گفت‌وگو نباید صورت و تفاخر و به رخ کشیدن، صفات و حسنات خانواده‌ها

و یا دوستان را به خود بگیرد. ضمناً قبل از طرح این موضوع در کلاس، در خصوص وجود کودک یا کودکان مادر

یا پدر از دست داده اطلاعاتی کسب کنید تا این گفت‌وگوها در کلاس اثر سوء و مخربی در بر نداشته باشد.

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

- درس را در قالب یک قصه، با حس و حالی مناسب بخوانید یا تعریف کنید. به یاد داشته باشید خواندن درس به صورت یک متن درسی صرف، لطف چندانی برای بچه‌ها ندارد.
- یکی از روش‌های مناسب برای تثبیت مفاهیم این درس، بیان خاطرات بچه‌ها از محبت و مهربانی انسان‌ها نسبت به او می‌باشد.
- شعر را برای بچه‌ها بخوانید. (در این شعر کودک با خدای بزرگ و مهربان، به عنوان خالق همه هستی و خالق همه مهربانی‌ها آشنا می‌شود.)

فعالیت‌های پایان درس

- دوست دارم : پاسخ‌های احتمالی کودکان؛ پس آن‌ها را اذیت نمی‌کنم. پس به آن‌ها غذا می‌دهم و... مهربانی با مخلوقات خداوند، هدفی است که این درس به صورت ضمنی به آن توجه دارد.
- با هم بخوانیم : یک بار دیگر شعر را برای بچه‌ها بخوانید و با کمک بچه‌ها، نامی مناسب و دلخواه برای شعر انتخاب کنید، همچنین با بچه‌ها درباره مضمون شعر و برداشت آن‌ها از شعر گفت‌وگو کنید. می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید، برای شعر آهنگ مناسب و زیبایی انتخاب کرده و آن را به صورت سرودی زیبا و شادی بخش بخوانند.
- امین و مینا : مناسب است در این قسمت در یک کار گروهی تکمیل شود.
- ببین و بگو : جمله‌هایی را که دانش‌آموز در این قسمت می‌نویسد به تثبیت مفاهیم درس کمک می‌کند. به یاد داشته باشید جمله‌ها در ارتباط با مهربانی مادر به فرزندش باشد و این که خدا این مهربانی را به آن‌ها داده است.
- بازی و نمایش : به دانش‌آموزان فرصت دهید تا به کمک دوستان خود در گروه داستان درس را نمایش دهند.
- یک کار خوب : انجام این فعالیت طرز تلقی و احساس دانش‌آموز را نسبت به مهربانی مادر از طریق نقاشی و جمله تشکرآمیز نشان می‌دهد.

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
خیلی خوب	<ul style="list-style-type: none"> - نمونه‌های مختلفی از مهربانی‌های افراد پدیده‌های پیرامون خود را بیان می‌کند. - نمونه‌های متنوعی از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش، را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند. - پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> - بیان نمونه‌ای از مهربانی‌های افراد و پدیده‌های پیرامون خود 	۴	<ul style="list-style-type: none"> - درک مهربانی خدا - آشنایی با خود - آشنایی با پیام قرآنی^۱ 	<ul style="list-style-type: none"> خدا شناسی ، خودشناسی، قرآن کریم
خوب	<ul style="list-style-type: none"> - چند نمونه از مهربانی‌های افراد و پدیده‌های پیرامون خود را بیان می‌کند. - چند نمونه از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان مخلوق محبوب و مورد توجه خدا معرفی می‌کند. - پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> - بیان نمونه نعمت‌های خدا در وجود خودش - به‌عنوان محبوب خداوند - بیان مفهوم پیام قرآنی درس 			
قابل قبول	<ul style="list-style-type: none"> - نمونه‌ای از مهربانی‌های افراد و پدیده‌های پیرامون خود را بیان می‌کند. - نمونه‌ای از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند. - مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند. 				
نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	<ul style="list-style-type: none"> - باری آموزگار نمونه‌ای از مهربانی‌های افراد و پدیده‌های پیرامون خود را بیان می‌کند. - با کمک آموزگار نمونه‌ای از نعمت‌های خدا در ارتباط با خودش را به‌عنوان محبوب خدا بیان می‌کند. - با کمک آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند. 				

۱- براساس راهنمای برنامه درسی دوره ابتدایی مصوب از سوی شورای عالی آموزش و پرورش: پیام‌های قرآنی، حیطه‌ای از اهداف آموزشی درس هدیه‌های آسمان است که هدف آن آشنایی دانش‌آموزان با برخی عبارات قرآنی متناسب با اهداف برخی دروس می‌باشد.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: این درس به دنبال برخی از قسمت‌های درس‌های اول و دوم که درصدد ترسیم چهره مهربان خداوند برای دانش‌آموزان بود، به صورت مستقیم‌تری قصد تحقق این هدف را دارد. بدین صورت که وقتی دانش‌آموزان را با مهربانی و دلسوزی بسیار زیاد یک مادر نسبت به فرزندانش آگاه می‌کند؛ با استفاده از فرمایش پیامبر (ص) خداوند را مهربان‌تر از هر مادری در حق بندگانش معرفی می‌کند.

نکته ۲: کودک معمولاً برای درک هر چیزی، سعی در تصور و گنجاندن آن در قالب و چارچوب‌های ذهنی خود دارد. خصوصاً اگر آن مسأله امری غیر مادی باشد. در درس‌های گذشته از مهربانی خدا سخن گفتیم، دانش‌آموز به فراخور ذهن خود، و برای درک این مهربانی به دنبال تصور میزان و کیفیت این مهربانی است. او هنوز تصور درستی از مهربانی خدا ندارد و در این شرایط بهترین کار برای فهم بهتر او، توصیف مهربانی خدا و بیان میزان و مقدار آن در مقایسه با مهربانی و عطف‌هایی است که او به خوبی در زندگی خود چشیده و درک کرده است.

کودک، مهربانترین فرد را نسبت به خود، مادر خویش می‌داند؛ او بارها با تمام وجود عشق و علاقه مادر به خود را دیده و احساس کرده است، پس یقیناً می‌تواند مهربانی خدا را از طریق مقایسه با مهربانی مادر، برای خود ملموس‌تر سازد. از این رو، در این درس داستانی ذکر شده است که به خوبی می‌تواند دانش‌آموز را نسبت به میزان و اندازه مهربانی خدا در حق بندگان آگاه ساخته و او را از طریق یک مقایسه ساده به فهم مورد نیاز برساند.

نکته ۳: از آنجا که ممکن است برخی از دانش‌آموزان به هر دلیلی از درک مهر مادری محروم باشند، لذا می‌توانیم در ابتدا از دانش‌آموزان بخواهیم که مهربان‌ترین افرادی را که در زندگی خود می‌شناسند، نام ببرند. چنین دانش‌آموزانی معمولاً نام پدر یا مادر بزرگ و پدر بزرگ و یا افراد دیگری را می‌گویند. بعد از آن ما می‌گوییم که خداوند از همه این افرادی که نام بردید نسبت به ما مهربانتر است و ما را از همه این‌ها بیشتر دوست دارد.

نکته ۴: در این درس و در پایان داستان، آیه‌ای آورده شده است که اولین آیه‌ای است که دانش‌آموز در کتاب دینی خود می‌بیند. همان‌طور که گفتیم هدف ما در درس‌های خدانشناسی این کتاب، آشنا نمودن مخاطب با لطف و مهر خداوند است. از این رو، اولین آیه کتاب دینی را با آیه‌ای در این خصوص آغاز کردیم: «هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» (یوسف/۶۴)

نکته ۵: یکی دیگر از نکاتی که می‌توان با کمک این درس از آن بهره برد، تذکر این مطلب است که پرندگان و همه حیوانات، همچون ما انسان‌ها دارای عاطفه و احساس هستند، بنابراین مبادا، موجبات آزار و اذیت حیوانات را فراهم آوریم و کاری کنیم که به آن‌ها آسیبی برسد. (این مطلب در بخشی از فعالیت امین و مینا مورد توجه قرار گرفته است) این نکته با توصیه پیامبر به مرد مسافر که فرمودند: گنجشک‌ها را به لانه بازگردان، تکمیل می‌شود. زیرا پیامبر اجازه نداد که این پرندگان از خانه و کاشانه خود دور شوند، پس ما نیز حق نداریم حیوانات و پرندگان را از خانه خویش دور کنیم و آن‌ها را در قفس اسیر نماییم.

نکته ۶: در درس آمده است که مادر پرندگان حتی یک لحظه از جوجه‌هایش جدا نمی‌شد. با بهره‌گیری از این عبارت، این سخن را می‌توان به دانش‌آموزان گفت که: همان‌طور که مادر جوجه‌ها حاضر نشد لحظه‌ای از آن‌ها جدا شود و آن‌ها را فراموش کند، خدا که از هر مادری به ما مهربان‌تر است، هیچ‌گاه ما را به حال خود رها نمی‌کند و لحظه‌ای ما را فراموش نخواهد کرد. او همیشه به یاد ماست پس ما هم به یاد او باشیم.

درس پنجم: وضو می‌گیریم

درس ۵
وضو می‌گیریم

اول نیت می‌کنم که برای انجام فرمان خدا وضو می‌گیرم.
سپس صورتم را از جایی که موی سر می‌روید تا چانه می‌شویم. از بالا به پایین.

صدای مؤذن بلند می‌شود: الله اکبر ...
هنگام نماز است. می‌خواهم با خدای مهربان حرف بزنم.
باید خود را آماده کنم.

حالا نوبت دست‌هاست. اول دست راست را از آرنج تا سر انگشتان می‌شویم. از بالا به پایین.

بعد دست چپ را مانند دست راست می‌شویم.

۲۹

توضیحات درس

دانش‌آموزی مراحل مختلف وضو را بیان و انجام می‌دهد. آنچه از آموزش وضو در این درس مورد نظر است، صرفاً آشنایی اجمالی با اعمال وضو و تکرار آن برای یادگیری بهتر است. در مورد این درس توجه داشته باشید که حتماً تا پایان سال، با تک تک دانش‌آموزان وضو تمرین شود، تا از این طریق بچه‌ها وضو را در حضور شما تمرین نموده و فرایند یادگیری بهتر صورت گیرد.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با وضو و مواردی که لازم است وضو بگیریم.
- ۲- تقویت احساس خوشایند نسبت به وضو گرفتن
- ۳- توانایی انجام وضو، با رعایت شرایط و ترتیب مراحل آن
- ۴- آشنایی با این که وضو موجب پاکیزگی می‌شود (توجه به حیثه خود شناسی).

انتظارات

دانش‌آموز طی فرایند آموزش:

- ۱- اجزا و مراحل وضو را به ترتیب نام می‌برد.

- ۲- وضو را با رعایت شرایط و ترتیب مراحل آن انجام می‌دهد.
- ۳- مواردی را که یک مسلمان برای آن وضو می‌گیرد نام می‌برد.
- ۴- قبل از وضو گرفتن نسبت به پاکیزگی دست و صورت خود توجه می‌کند.

مفاهیم کلیدی

وضو

مؤذن

پاکیزگی

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

– با ظرف بزرگی پر از آب، به کلاس وارد شوید. این امر طبیعتاً موجب تحریک حس کنجکاوی بچه‌ها خواهد شد.
 با طرح سؤالاتی بچه‌ها را به سمت موضوع درس هدایت کنید. مثلاً اینکه با آب چه کارهایی می‌توان کرد؟ چگونه می‌توان با آب پاکیزه شد؟ چگونه می‌توان با آب برای نماز و قرائت قرآن و... پاکیزه شد؟ نام این کار چیست؟ چه کسانی بلدند وضو بگیرند (به‌طور عملی به دوستانشان نشان دهند).

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب :

– به همراه خواندن متن درس، از دانش‌آموزی بخواهید مراحل را با دقت نمایش دهد. (و همه دانش‌آموزان هر مرحله را با او انجام دهند.)

– می‌توانید دانش‌آموزان را به خارج از کلاس ببرید و خودتان یا شخص دیگری مراحل وضو را عملاً نشان دهند و دانش‌آموزان عیناً آن مراحل را تکرار کنند.

– نمایش اعمال و مراحل وضو گرفتن، می‌تواند همراه با خواندن شعری مناسب در همین مورد تکرار شود. این کار موجب آموزش سریع‌تر وضو و تقویت احساس خوشایند دانش‌آموزان نسبت به آن خواهد شد.

نکته ۱ : در این مرحله آموزش نحوه وضو گرفتن ساده به دانش‌آموزان کافی است. ضمناً تأکید بیش از اندازه بر رعایت برخی از نکات دقیق وضو گرفتن، می‌تواند به ایجاد احساس نگرانی و اضطراب نسبت به صحت و یا عدم صحت آن در دانش‌آموزان این دوره، منجر شود. سعی کنید به جای تأکید زبانی بر رعایت نکات دقیق وضو، در عمل و تمرین عملی، شیوه صحیح وضو گرفتن را به دانش‌آموزان منتقل نمایید.

نکته ۲ : شعر زیبای «وضو» که در درس به آن اشاره شده است را نیز می‌توانید با دانش‌آموزان هم‌خوانی کنید :

با نام خدا می‌گیرم وضو	نیت می‌کنم من برای او
صورت خود را حالا می‌شویم	بالا به پایین از زیر مویم
حالا نوبت شستن دست‌هاست	اول کدام دست؟ اول دست راست
مثل دست راست، دست چپم را	بالا به پایین می‌شویم حالا
از روی آرنج تا سر انگشت	می‌شویم با آب، یک مشت و دو مشت

می کشم یکبار مسح سرم را
بر جلوی سردست ترم را
بعد از مسح سر، مسح هر دوپاست
اول به ترتیب اول پای راست
آماده هستم برای نماز
با یاد خدا می کنم آغاز

فعالیت های پایان درس

تمرین کنیم : آموزش وضو به لحاظ جنبه های مهارتی آن نیاز به تکرار و تمرین دارد که در این جا به این امر توجه شده است. به یاد داشته باشید برای کسب این مهارت یک جلسه آموزش نمی تواند کافی باشد بنابراین مناسب است فعالیت های مربوط به وضو در ساعات و جلسات متعدد ولی با صرف زمان کوتاه تر مجدداً تکرار شود.

امین و مینا : دانش آموزان با همفکری اعضای گروه خود این دو فعالیت را انجام دهند. چنانچه تمایل داشتند می توانند تصاویر را رنگ آمیزی کنند.

دومین تصویر، کودکی را در حال قرآن خواندن نشان می دهد. اشاره به این نکته مهم است که برای خواندن قرآن، نیازی به وضو گرفتن نیست؛ ولی برای دست زدن به خط قرآن باید وضو گرفت.

ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
احکام، خودشناسی	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی اجمالی با طرز وضو گرفتن - آگاهی از نیاز به پاکیزگی خود 	۵	<ul style="list-style-type: none"> - انجام وضو به شیوه صحیح - تلاش برای رعایت پاکیزگی 	خیلی خوب
				خوب
				قابل قبول
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر
				<ul style="list-style-type: none"> - موارد مختلفی را که وضو گرفتن برای آن‌ها لازم است و اجزا و مراحل وضو را به ترتیب نام می‌برد و وضو را به درستی انجام می‌دهد. - نسبت به پاکیزگی احساس مسئولیت می‌کند و برای رعایت آن تلاش می‌نماید.
				<ul style="list-style-type: none"> - برخی از مواردی را که وضو گرفتن برای آن‌ها لازم است و مراحل وضو را به ترتیب نام می‌برد و وضو را به درستی انجام می‌دهد. - نسبت به پاکیزگی ابراز حساسیت می‌کند و برای رعایت پاکیزگی تلاش می‌کند.
				<ul style="list-style-type: none"> - لزوم وضو گرفتن برای ادای نماز و خواندن قرآن را بیان می‌کند و وضو را به درستی انجام می‌دهد. برای رعایت پاکیزگی تلاش می‌کند.
				<ul style="list-style-type: none"> - راهنمایی آموزگار اعمال وضو را انجام می‌دهد. - با تشویق آموزگار برای رعایت پاکیزگی تلاش می‌کند.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: انسان وقتی به دیدن کسی می‌رود، خود را مرتب و آماده می‌کند؛ یعنی لباس تمیز و زیبا می‌پوشد، موی خود را شانه می‌کند، جلوی آینه خود را مرتب می‌کند و . . .

حال اگر آن فرد، یک دوست عزیز و یا شخص مهمی باشد، قطعاً بیش از همیشه به آمادگی خود می‌پردازیم و سعی می‌کنیم مرتب‌تر و تمیزتر از همیشه باشیم.

با توجه به این مقدمه، و همان‌گونه که دانش‌آموز در درس‌های گذشته دانست که خداوند دوستی مهربان برای اوست، و این دوست هدیه‌ها و نعمت‌های زیادی به او داده است که وظیفه ما تشکر از این نعمت‌هاست و نماز تشکر از خداست، آنگاه به او می‌آموزیم برای خواندن نماز که قرار گرفتن در برابر خدا و صحبت با او به عنوان بخشندۀ همهٔ نعمت‌ها و دوست خوب انسان‌هاست، باید آراسته و پاکیزه و زیبا در برابرش ظاهر شویم.

یکی از کارهایی که برای این پاکیزگی و زیبایی لازم است، وضو گرفتن است. این نکته در صفحهٔ ۲۴ و صفحهٔ ۲۷ درس در قالب آمادگی برای نماز و پاکیزه شدن با وضو گنجانده شده است.

نکته ۲: همان‌گونه که در درس دوم نیز گفته شد، یکی از اهداف ضمنی در این درس توجه دانش‌آموز به نماز اول وقت است. همان‌طور که در درس آمده با بلند شدن صدای مؤذن دانش‌آموزان برای خواندن نماز آماده می‌شوند. در اینجا نیز بیان تذکرات داده شده در خصوص نماز اول وقت که در درس دوم آمده است، مفید می‌باشد.

نکته ۳: از آنجایی که این درس، اولین درسی است که دانش‌آموز مستقیماً به یادگیری احکام می‌پردازد، لذا باید مراقب بود تا با روش‌ها و آموزش‌های غلط، بذره‌های وسواس در احکام عبادی در وجودش کاشته نشود.

معلم‌ان محترم حتماً باید توجه داشته باشند که در آموزش درس، صرفاً به آموزه‌های خود درس که به واجبات وضو بسنده کرده است، اکتفا کنند و از بیان مستحبات وضو که موجب سخت شدن یادگیری وضو می‌شود خودداری کنند.

درس ششم: پیامبران خدا

درس ۶

پیامبران خدا

خدا
پیامبر
مردم

معلم از سعید خواست جمله‌ی خود را با صدای بلند بخواند:
«خدا پیامبران را فرستاد تا مردم را راهنمایی کنند»
معلم پرسید: آن‌ها مردم را به چه چیزی راهنمایی می‌کنند؟
سعید گفت: کارهای درست را به مردم یاد می‌دهند.

معلم ادامه داد: آفرین بچه‌ها! حالا می‌توانید پیامبران بزرگ خدا را نام ببرید؟
دست‌ها بالا رفت...

معلم، پاسخ‌ها را روی تابلو نوشت:
حضرت نوح (علیه السلام)
حضرت ابراهیم (علیه السلام)
حضرت موسی (علیه السلام)
حضرت عیسی (علیه السلام)
حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)

آن‌گاه گفت: بچه‌ها! خدا پیامبران زیادی فرستاده است. ولی پیامبران بزرگ خدا، همین پنج نفر هستند.

آقای امیری روی تابلوی کلاس نوشت:
خدا
پیامبر
مردم
و از بچه‌ها خواست با این کلمات جمله بسازند.
بچه‌ها قلم به دست گرفتند و جمله‌هایی نوشتند.
معلم جمله‌ها را روی تابلو نوشت و از بچه‌ها پرسید:
بهترین جمله را چه کسی نوشته است؟
بچه‌ها یک‌صد گفتند: سعید!

توضیحات درس

آقای امیری معلم کلاس، سه کلمه خدا، پیامبر، مردم را روی تابلوی کلاس نوشته است و از دانش‌آموزان می‌خواهد با این کلمات جمله بسازند. هر یک از دانش‌آموزان جمله‌ای را که ساخته می‌خواند و از بچه‌ها درباره جملات دوستانشان نظرخواهی می‌کند که دانش‌آموزان جمله سعید را به‌عنوان بهترین جمله انتخاب می‌کنند. و آموزگار با نظرخواهی مجدد از دانش‌آموزان، نام پیامبران بزرگ الهی را روی تابلوی کلاس می‌نویسد.

در این درس از فن «جمله نویسی» استفاده شده است. فنی که دانش‌آموزان در درس فارسی به خوبی با آن آشنا هستند. در قالب جمله ساخته شده، دانش‌آموزان با هدف اصلی پیامبران آشنا می‌گردند و در قالب پرسش و پاسخ، اسامی پیامبران بزرگ خدا را می‌آموزند. لازم به ذکر است که مراد از پیامبران بزرگ، پیامبران اولوالعزم می‌باشند که همین پنج نفر هستند.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با نام پیامبران بزرگ الهی
- ۲- آشنایی با نام پیامبر اسلام حضرت محمد(ص)

۳- احساس علاقه و احترام به پیامبران بزرگ الهی

۴- تلاش برای آشنایی بیشتر با پیامبران بزرگ الهی

انتظارات

دانش آموز در فرایند آموزش :

۱- پیامبران بزرگ الهی را نام می برد.

۲- به تحقیق درباره پیامبران بزرگ الهی علاقه مند می شود.

۳- برخی از وظایف پیامبران را بیان می کند.

مفاهیم کلیدی

پیامبران بزرگ

راهنمایی

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

- استفاده از روش آقای امیری (که در متن درس آمده است).

- کارت‌هایی را که بر روی آن‌ها حروف نام پیامبران بزرگ خدا نوشته شده است، بین دانش‌آموزان هر گروه پخش کنید تا از

طریق بازی با کلمات به نام پیامبران برسند و سپس متن درس را در کلاس بخوانید. (یا دانش‌آموزان بخوانند).

- پخش فیلم یا کارتونهایی که درباره بخشی از زندگی پیامبران بزرگ است، به یاد داشته باشید کارتونهای ساخته کشور ایران

را مورد استفاده قرار دهید.

نکته: در این درس فقط کافی است بچه‌ها نام پیامبران بزرگ را بیاموزند و بدانند نام پیامبر اسلام حضرت

محمد (ص) است و بیاموزند که آن‌ها وظایفی دارند.

فعالیت‌های پایان درس

فکر می‌کنم: از دانش‌آموزان بخواهید به غیر از جمله‌ای که در این بخش آمده، جملات دیگری را بیان کنند ممکن است آن‌ها

بگویند باید از پیامبران هم تشکر کنیم که به ما کارهای خوب یاد دادند و یا

دوست دارم: در این قسمت هر دانش‌آموز با توجه به تفکر خود جمله را کامل می‌کند و همچنین با نظر دیگر دوستان خود

آشنا می‌شود. با توجه به آنچه در درس، به عنوان هدف پیامبران معرفی شده است: «راهنمایی کردن مردم به کارهای درست»؛ سعی

کنید پاسخ‌های دانش‌آموزان در راستای این هدف جهت‌دهی گردد.

گفت‌وگو کنیم: طبیعی است که برای دقیق‌تر شدن این گفت‌وگو به دانش‌آموزان فرصت دهیم تا در جلسه آینده کلاس درس

هدیه‌های آسمان یکی از فعالیت‌های زیر را انجام داده و به کلاس بیاورند.

– درباره یکی از پیامبران بزرگ تحقیق کنید و داستانی از زندگی آن پیامبر به کلاس بیاورید.
 – از پدر و مادر یا بزرگ‌ترها درباره زندگی یکی از پیامبران بزرگ خدا سؤال کرده و نتیجه را برای دوستانتان بازگو کنید و
 امین و مینا : مناسب است ابتدا هر دانش‌آموز جمله‌ها را تکمیل کند و آموزگار نظرات آن‌ها را درباره جملاتی که نوشته‌اند جویا شود.

ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
پیامبری	– آشنایی با پیامبران بزرگ الهی	۶	– بیان نام پیامبران بزرگ الهی و ادای احترام نسبت به آن‌ها	خیلی خوب – پیامبران بزرگ الهی را به ترتیب با احترام نام می‌برد و داستانی از زندگی یکی از آن‌ها را بیان می‌کند.
				خوب – پیامبران بزرگ الهی را با احترام نام می‌برد و داستانی از زندگی یکی از آن‌ها را بیان می‌کند.
				قابل قبول – پیامبران بزرگ الهی را با احترام نام می‌برد.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر – با کمک آموزگار پیامبران بزرگ الهی را با احترام نام می‌برد.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱ : نکاتی درباره ایجاد انگیزه تحقیق در کودکان :
 الف) برای ایجاد انگیزه مناسب است ابتدا از بچه‌ها بخواهید به صورت گروهی، یک سؤال خوب طرح کنند.
 تذکر ۱ : درباره اهمیت سؤال کردن و سؤال خوب نکاتی را برای بچه‌ها بگویید.

تذکره ۲: سؤال‌های بهتر، دقیق‌تر و مناسب‌تر مورد توجه واقع شوند.

تذکره ۳: درصدد پاسخ‌گویی به سؤالات طرح شده توسط آن‌ها در این جلسه نباشید.

تذکره ۴: در هیچ سؤالی انتقاد نکنید.

تذکره ۵: اگر فرصت دارید سؤال‌های هر گروه را فهرست کنید.

ب) از بچه‌ها بخواهید از میان سؤالات مطرح شده (بدون توجه به طراح آن) یک یا چند سؤال را انتخاب کنند.

نکته ۲: با توجه به درس‌های گذشته، دانش‌آموزان به مهربانی خداوند پی برده‌اند، حال در این درس از آموخته‌های قبلی دانش‌آموزان کمک گرفته و این مطلب را برای آنان بیان می‌کنیم که خداوند مهربان، چون ما انسان‌ها را بسیار دوست دارد، پیامبران را به سوی ما فرستاده تا با کمک آن‌ها راه درست زندگی کردن را بیاموزیم، تا مبادا با انجام کارهای نادرست و اشتباه، در زندگی دچار مشکل شویم.

نکته ۳: در درس اول بیان شد که آنچه خدا به ما داده است، همگی نعمت‌ها و هدیه‌های اوست. و دانش‌آموز با برخی از این نعمت‌ها آشنا شد. در این درس به عنوان یک هدف ضمنی قصد داریم تا پیامبران را هم که از جانب خدا آمده‌اند، به عنوان یکی دیگر از نعمت‌ها بیان کنیم. نعمتی که فایده آن یاد دادن کارهای درست به انسان‌هاست.

نکته ۴: دیگر هدف ضمنی درس، لزوم پیروی از دستورات پیامبران است. دانش‌آموز آموخته است که خدا نسبت به انسان‌ها مهربان است. پس از روی مهربانی در حق انسان‌ها، پیامبران را فرستاده تا راه درست را به ما نشان دهند و ما را از کارهای بد دور کنند. پس ما انسان‌ها باید قدر این محبت خدا را بدانیم و دستورات پیامبران را انجام دهیم. (این نکته در فعالیت «دوست دارم» گنجانده شده است.)

نکته ۵: این مطلب باید به خوبی منتقل شود که دستورات و سخن پیامبران همان سخن خداوند است. یعنی پیامبران آمده‌اند تا حرف‌های خدا را به گوش ما برسانند، همان خدای مهربانی که دوست ماست و خوبی ما را می‌خواهد. پس ما باید به حرف‌های پیامبران گوش دهیم، زیرا این حرف‌ها همان حرف‌های خدای مهربان و دوست داشتنی است. (این نکته در فعالیت «امین و مینا» در خط پایانی اشاره شده است.)

درس هفتم: مهمان کوچک

درس ۷ مهمان کوچک

ظهر بود.
پیامبر خدا و دوستش بلال در مسجد نشسته بودند و با هم صحبت می‌کردند.
کودکی وارد شد. سلام کرد و به پیامبر گفت:
من پدر ندارم و با مادر و خواهرم زندگی می‌کنم.
شما را خیلی دوست دارم.
پیامبر با مهربانی به کودک نگاه کرد و گفت: چه با ادب حرف می‌زنی!
بعد به بلال گفت: به خانه‌ی ما برو و برای این کودک خوراکی بیاور!
بلال رفت و با یک ظرف کوچک خرما بازگشت.
پیامبر خرماها را شمرد. بیست و یک دانه بود!
پیامبر دستی بر سر کودک کشید و گفت:
هفت‌تا برای خودت، هفت‌تا برای خواهرت و هفت‌تا هم برای مادرت.
کودک یکی از خرماها را به دهان گذاشت. خیلی شیرین بود!
از پیامبر تشکر کرد و با خوش حالی به سوی خانه راه افتاد.

توضیحات درس

کودک یتیمی نزد پیامبر اکرم(ص) به مسجد می‌رود و با ایشان درباره‌ی خود و خانواده‌اش گفت‌وگویی می‌کند و پیامبر که از ادب کودک خرسند می‌شود به بلال می‌گوید که از منزل برای او مقداری خوراکی بیاورد و بلال تعداد ۲۱ خرما می‌آورد و حضرت محمد(ص) با نوازش کودک یتیم خرماها را به او می‌دهد و کودک خوشحال به سوی خانه‌اش می‌رود. این درس با استفاده از سیره نبوی در برخورد با کودکان، مهربانی پیامبر با کودکان (خصوصاً کودکان یتیم) را به خوبی نشان می‌دهد. پیامبر، هم در رفتار و اخلاق خود با این کودک مهربان بود و هم در حد توان خود به او هدیه‌ای داد تا دل او و خانواده‌اش را شاد کرده باشد. اصل روایت این داستان را می‌توانید در «تفسیر مجمع البیان، ج ۱، ص ۷۶؛ ذیل سوره ماعون» مشاهده نمایید.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با رفتار مهربانانه پیامبر اکرم(ص) در برخورد با کودکان
- ۲- تقویت احساس علاقه و احترام نسبت به پیامبر اکرم(ص)
- ۳- تلاش برای آشنایی بیش‌تر با رفتار پیامبر اکرم(ص) در برابر کودکان

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش :

- ۱- برخی از مهربانی‌های پیامبر(ص)، نسبت به کودکان را برمی‌شمارد.
- ۲- با جملات ساده و کودکانه احساس علاقه خود را به پیامبر(ص) بیان می‌کند.
- ۳- داستان‌هایی را درباره رفتار پیامبر(ص) (که شنیده است) بیان می‌کند.

مفاهیم کلیدی

بلال

مهربانی پیامبر(ص)

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

- مناسب است آموزگار برای ایجاد انگیزه فضای کلاس را با بوی گلاب معطر کند و یا چند شاخه گل محمدی به کلاس بیاورد و با طرح سؤالاتی توجه دانش‌آموزان را به عطر گل محمدی و این که چرا این گل را با این نام می‌خوانیم، جلب کند.
- توجه دانش‌آموزان را به تصویر پایان درس (گل محمدی) جلب کند.
- با توجه به ساختار داستانی این درس، بهترین شیوه برای شروع درس، ایجاد اشتیاق در دانش‌آموزان برای شنیدن داستان است.

- می‌توانید از عنوان درس و بحث و گفت‌وگو درباره آن بهره بگیرید.

پیشنهادهایی برای انتخاب راهبرد تدریس

- فرصت مناسبی را به خواندن متن درس اختصاص دهید.
- متن درس را به عنوان یک قصه به آرامی بخوانید، به گونه‌ای که تک تک بچه‌ها بتوانند با آن رابطه برقرار کنند. با شیوه‌ای مناسب روان خوانی بچه‌ها را اصلاح و تقویت کنید. به یاد داشته باشید که نوع بیان شما به هنگام قرائت درس می‌تواند بسیار مؤثر باشد.
- معلم می‌تواند همراه با تعریف داستان درس برای جذابیت بیشتر به تعداد افراد قصه صدای خود را تغییر دهد و یا از دانش‌آموزان استفاده کند. اعضای بدن، لحن کلام، گرمی و سردی نگاه و خطوط چهره قصه‌گو، از قدرت تأثیر غیر قابل توصیفی برخوردارند؛ قدرتی که می‌تواند خیال مخاطب را در اختیار گرفته و به جایی ببرد که پیام قصه مورد نظر را بهتر در ضمیر پاک او بنشانند.
- دانش‌آموزان با دقت در تصویر کتاب با متن ارتباط بیشتری برقرار کنند و سپس درباره آن گفت‌وگو کنند.
- می‌توان متن را به صورت نمایشنامه (با هماهنگی قبلی) توسط چند دانش‌آموز در کلاس اجرا کرد.

فعالیت‌های پایان درس

- فکر می‌کنم : این بخش جهت ایجاد تفکر در بچه‌ها درباره مهربانی پیامبر است که دانش‌آموزان نیز می‌توانند با بیان جملاتی کوتاه با توجه به داستان دلیل مهربانی پیامبر را بیان کنند.

دوست دارم : دانش آموز به دنبال الگوگیری از رفتار پیامبر، این رفتار را به زندگی روزمره خود پیوند می دهد و مصادیقی از آن را بیان می کند.

امین و مینا : پیشنهاد می شود این قسمت دو نفره انجام شود و دانش آموزان با قرار دادن خود به جای امین و مینا جملات را کامل کنند. سپس تا جایی که فرصت دارید نظرات بچه های دیگر را نیز جویا شوید.

ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه های تحقق	سطوح عملکرد	
پیامبری	- آشنایی با مهریانی پیامبر اسلام(ص) با کودکان	۷	- بیان نمونه ای از مهریانی پیامبر اسلام(ص) نسبت به کودکان	خیلی خوب	- با ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به پیامبر اسلام(ص) نمونه ای از مهریانی ایشان را با کودکان بیان می کند.
				خوب	- با ادای احترام نسبت به پیامبر اسلام(ص) نمونه ای از مهریانی ایشان را با کودکان بیان می کند.
				قابل قبول	- با ادای احترام نسبت به پیامبر اسلام(ص) نمونه ای از مهریانی ایشان را که در کتاب آمده بیان می کند.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	- با کمک آموزگار نمونه ای از مهریانی پیامبر اسلام(ص) نسبت به کودکان را که در کتاب آمده، بیان می کند.

دانستنی‌های معلم

- نکته ۱:** در این درس به بیان مهربانی پیامبر با کودکان پرداخته شده است. این مهربانی را می‌توان با استفاده از آموخته‌های قبلی دانش‌آموزان به خوبی تبیین کرد. بدین گونه که چون پیامبران از جانب خدا آمده‌اند پس همچون خداوند مهربانند و انسان‌های دیگر را دوست دارند و به آن‌ها محبت می‌کنند. (بهره‌گیری از مطالب درس‌های ۶ و ۴ و ۱)
- نکته ۲:** در این درس توجه به یتیمان و شاد کردن دل آن‌ها مورد توجه قرار گرفته است، تا مخاطب پیام‌زود که باید به کسانی که از داشتن نعمت پدر و یا مادر محرومند، توجه ویژه‌ای داشته باشد و سعی در شاد کردن دل آن‌ها داشته باشد.
- نکته ۳:** در این درس و نیز درس‌های ۸ و ۱۲ و ۱۵ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ واژهٔ مسجد به فراخور هر درس تکرار شده است. در هر کدام از این درس‌ها واژهٔ مسجد با یک کار خوب و نیکو همراه بوده است. همراهی مسجد با عملی خوب باعث می‌شود تا مخاطب در ضمیر خود، احساس خوبی نسبت به مسجد پیدا کند و آن‌جا را محلی برای کارهای نیک به حساب آورد. همان‌گونه که در این درس، واژهٔ مسجد با خاطرهٔ خوب توجه پیامبر به یک کودک یتیم و مهربانی وی با او همراه می‌شود.
- همچنین تکرار این واژه در شش درس، با هدف توجه دادن غیر مستقیم دانش‌آموز به جایگاه این مکان در دین اسلام است.
- نکته ۴:** ادب داشتن در رفتار با دیگران در این درس، مورد تمجید قرار گرفته است. تمجید و ستایش پیامبر از رفتار مؤدبانه کودک، ضمیر دانش‌آموز را نسبت به اهمیت ادب در رفتار و گفتار آگاه می‌سازد. می‌توان از همین جملهٔ پیامبر دربارهٔ لزوم رعایت ادب در برابر دیگران استفاده کرد.
- نکته ۵:** بیان رفتار مهربانانه پیامبر با کودک می‌تواند الگویی برای داشتن رفتار پر مهر و محبت مخاطب با افراد کوچک‌تر از خود باشد که شامل برادر یا خواهر کوچک‌تر، هم‌مدرسه‌ای کوچک‌تر و... باشد. (این نکته در فعالیت «دوست دارم» مورد توجه قرار گرفته است.)

درس هشتم: جشن میلاد

امروز محمّد یک ساله شده است.
زهره برادرش را می‌بوسد و به یاد سال قبل می‌افتد. روزی که خدا نوزادی را به آن‌ها هدیه داد.
روز تولّد پیامبر خدا، حضرت محمّد بود. برای همین پدر و مادرش نام زیبای محمّد را برایش انتخاب کردند.
زهره خیلی خوش حال است. او می‌خواهد امشب به همراه مادر و برادرش در جشنی بزرگ شرکت کند.

زهره و مادرش وارد مسجد می‌شوند.
بوی گل در حیاط پیچیده است. دیوارها با پارچه‌ها و کاغذهای رنگی تزیین شده‌اند.

مسجد خیلی زیباتر شده است!
زهره دوستش آمنه را می‌بیند. به سوی او می‌رود و روز تولّد پیامبر را به او تبریک می‌گوید.

در این هنگام صدای اذان بلند می‌شود.
وقتی مردم نام زیبای پیامبر را می‌شنوند، همه صلوات می‌فرستند.

توضیحات درس

متن درس حکایت‌گر داستان کودکی است که روز تولد برادرش مقارن با میلاد رسول اکرم (ص) است. و این روز خاطره به دنیا آمدن برادرش را به یاد او می‌آورد.

به مناسبت برپایی مراسم جشن میلاد پیامبر (ص) این کودک به همراه مادر و برادرش به مسجد محله می‌روند تا در این جشن بزرگ شرکت کنند.

گرچه این درس در بخش مراسم اسلامی قرار می‌گیرد اما از طریق آن، ایجاد احساس علاقه و محبت نسبت به وجود مقدس پیامبر اسلام (ص) و شور و نشاط از شرکت در مراسم جشن نیز در کودکان ایجاد می‌شود. محتوای درس علاوه بر این، دانش‌آموزان را با معارفی پیرامون پیامبر اسلام آشنا می‌سازد. تبریک گفتن به یکدیگر در روز میلاد ائمه، صلوات به هنگام شنیدن نام پیامبر و اطلاعاتی که در بخش «بیشتر بدانیم» منعکس شده است از جمله این مطالب است.

اهداف درس

۱- آشنایی با یکی از جشن‌های مسلمانان (جشن میلاد پیامبر)

- ۲- آشنایی با نام پدر و مادر پیامبر اکرم(ص)
- ۳- احساس علاقه و احترام به پیامبر اکرم(ص)
- ۴- تمایل و تلاش به آشنایی بیش‌تر با پیامبر اسلام(ص)

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش :

- ۱- به حضور در جشن میلاد پیامبر اسلام(ص) علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- برای برگزاری این جشن در مدرسه و یا مسجد و یا خانه فعالیت می‌کند.
- ۳- به تحقیق درباره رفتار پیامبر اسلام(ص) علاقه نشان می‌دهد.
- ۴- در قالب یک فعالیت تحقیقی اطلاعاتی درباره زندگی پیامبر و رفتار ایشان جمع‌آوری می‌کند.

مفاهیم کلیدی

حضرت محمد(ص)

تولد

جشن

صلوات

مراحل تدریس

شیوه‌هایی برای شروع مناسب تدریس

- با یک ظرف نقل، شیرینی یا شکلات وارد کلاس شوید. از بچه‌ها بپرسید فکر می‌کنید برای چه امروز شیرینی یا ... آورده‌ام؟ یا اینکه بچه‌ها چه وقت‌هایی شکلات و شیرینی به همدیگر تعارف می‌کنیم؟
- از جلسات قبل موضوع برگزاری یک جشن کلاسی را با بچه‌ها در میان بگذارید و با کمک آن‌ها برای آن برنامه‌ای تنظیم نمایید و به هریک مسؤلیت و وظیفه‌ای بدهید.

پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب

- به دانش‌آموزان بگویید: فرض کنید چند روز دیگر جشن ولادت پیامبر فرا می‌رسد. برای این جشن چه پیشنهادهایی دارید؟ از این پیشنهادها استقبال کنید. مهم آن است که بچه‌ها در فضایی که ایجاد می‌شود احساس شادی و نشاط کنند.

نکته: برای بچه‌ها «مناسبت» معنا ندارد. هر لحظه می‌تواند برای آن‌ها یک جشن واقعی و لذت بخش باشد. بنابراین صرف نظر از ترتیب قرار گرفتن درس در کتاب درسی، در هر زمان که لازم و مناسب می‌دانید، می‌توانید این درس را تدریس کنید.

- از بچه‌ها بخواهید اگر خاطراتی از شرکت در جشن تولد پیامبر(ص) دارند برای دوستان خود تعریف کنند.

– متن درس را با لحنی که احساس شادی را در بچه‌ها افزایش دهد بخوانید.
 قسمت «بدانیم» در راستای تقویت و تکمیل مفاهیم اصلی درس است که محتوای آن جزء درس می‌باشد که مناسب است توسط یک دانش‌آموز در کلاس خوانده شود.

فعالیت‌های پایان درس

دوست دارم : بچه‌ها جمله را کامل می‌کنند (مانند دروس دیگر)
 گفت‌وگو کنیم : به بیان خاطرات بچه‌ها می‌پردازد.
 بگرد و پیدا کن : با توجه به بخش «بدانیم» توسط دانش‌آموزان انجام می‌گیرد.

ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
پیامبری، مراسم اسلامی	– آشنایی با پیامبر اسلام(ص) – و ادای احترام نسبت به ایشان	۸	– بیان برخی از اطلاعات در مورد پیامبر (ص) و ادای احترام نسبت به ایشان	– در قالب چند عبارت پیامبر (ص) را معرفی می‌کند و با شنیدن نام پیامبر (ص) صلوات می‌فرستد. – در مراسم میلاد نبی اکرم (ص) مشارکت می‌کند.
	– آشنایی با مراسم میلاد نبی اکرم (ص)		– در چند جمله پیامبر (ص) را معرفی می‌کند و با شنیدن نام پیامبر (ص) صلوات می‌فرستد. – در مراسم میلاد نبی اکرم (ص) مشارکت می‌کند.	
			– شرکت در مراسم میلاد نبی اکرم (ص)	– در یک جمله پیامبر (ص) را معرفی می‌کند و با شنیدن نام پیامبر (ص) صلوات می‌فرستد. – در مراسم میلاد نبی اکرم (ص) شرکت می‌کند.
			– با کمک آموزگار در یک جمله پیامبر (ص) را معرفی می‌کند و با شنیدن نام پیامبر (ص) صلوات می‌فرستد. – بارانمایی آموزگار در مراسم میلاد نبی اکرم (ص) شرکت می‌کند.	

دانش‌تنی‌های معلم

نکته ۱: در این درس به یک رسم دیرینه که همان جشن گرفتن ایام ولادت معصومین است، اشاره شده است و هدف آن گرایش مخاطبان به حفظ و نگهداری برخی آئین‌ها و شعائر دینی است که از آن جمله شادی در میلاد معصومین و عزا به هنگام شهادت آن‌هاست.

در این درس دانش‌آموزان به برپایی جشن و تزئین خانه و محله خود در ایام میلاد معصومین تشویق می‌شوند.

نکته ۲: همان‌طور که در درس پیشین گفته شد، در شش درس این کتاب سعی شده است تا به‌صورت غیر مستقیم دانش‌آموزان را با جایگاه و اهمیت مسجد آشنا کند. در این درس مسجد به‌عنوان مکانی شاد و با طراوت که در آن به جشن و سرور میلاد پیامبر می‌پردازند معرفی شده است تا نگاهی شیرین را نسبت به مسجد در دل دانش‌آموز جای دهد. همچنین سعی شده تا به‌صورت غیر مستقیم، مخاطبان را به حضور در مراسم‌های مذهبی که در مسجد برگزار می‌گردد، تشویق نماید.

نکته ۳: این درس، در صدد است تا بدون بیان مستقیم مطلب، تولد پیامبر را به عنوان هدیه‌ای از جانب خداوند معرفی کند. هدیه‌ای از جانب خدا به انسان‌ها. دانش‌آموز با این مفهوم در درس ششم آشنا شده است.

نکته ۴: برای اینکه دانش‌آموز به چرایی برگزاری جشن میلاد پیامبر پی ببرد، بیان این نکته مفید به نظر می‌رسد: ما تولد هرکسی را که دوست داریم جشن می‌گیریم. تولد خواهر، برادر و حتی پدر و مادر و نیز سایر دوستانمان را. زیرا می‌خواهیم با این کار شادی خودمان را از تولد کسانی که به آن‌ها علاقه داریم نشان دهیم. پیامبر ما حضرت محمد(ص) از کسانی است که از طرف خدای مهربان به سوی ما انسان‌ها فرستاده شده است، او هدیه خداوند به ما انسان‌هاست. پس ما باید برای نشان دادن دوستی و علاقه خود به پیامبر، تولد او را جشن بگیریم.

نکته ۵: شعری مناسب برای این درس

پر شده توی کوچه‌ها	عطر گل محمدی
رسول پاک و مهربان	خوش آمدی خوش آمدی
پرنده دل‌م فقط	کشیده پر به سوی تو
تمام جسم و جان من	فدای راه و روی تو
به مهر و لطف بیکران	هدایت‌م نموده‌ای
چراغ راه زندگی!	پیبرم تو بوده‌ای
پر شده توی کوچه‌ها	عطر گل محمدی
رسول پاک و مهربان	خوش آمدی خوش آمدی

مهدی و حیدی صدر